

บทที่ 4

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรภายหลังพายุไต้ฝุ่นเกย์

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ได้เริ่มต้นจากการศึกษา ลักษณะการใช้ที่ดินก่อนเกิดเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ปี พ.ศ. 2532 ซึ่งในที่นี่ได้ใช้ผลการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2527 นำมาเปรียบเทียบกับผลการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2538 ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินหลังพายุไต้ฝุ่นเกย์ช่วงที่หนึ่ง ในส่วนของช่วงที่สองได้ใช้ผลจากการแปลภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2538 เปรียบเทียบกับผลการแปลภาพถ่ายดาวเทียม SPOT 5 ปี พ.ศ. 2549 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในช่วงนี้ ถือว่าเป็นระยะของการเข้าสู่สภาวะการณูปกติ อย่างไรก็ตาม หากนับระยะเวลาจากปีที่ประสบภัย พ.ศ. 2532 ถึง ปี พ.ศ. 2549 เป็นระยะเวลายาวนานถึง 17 ปี พืชที่ปลูกไว้ช่วงหลังพายุไต้ฝุ่นเกย์จึงมีอายุมากและให้ผลผลิตที่ลดลง เกษตรกรบางรายจึงมีการปรับเปลี่ยนชนิดพืชอีกครั้ง โดยเฉพาะพืชที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง

4.1 ลักษณะการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2527

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรปี พ.ศ. 2527 เป็นตัวแทนของลักษณะการใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ในช่วงก่อนประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ ในช่วงนี้มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสิ้น 3,591 เฮกตาร์ หรือ 22,446 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44 ของพื้นที่ทั้งตำบล โดยสวนมะพร้าว ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ สวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนไม้ผล นาข้าว และพื้นที่ปลูกพืชไร่ ตามลำดับ รายละเอียดของลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรประเภทต่างๆ มีดังนี้

1) สวนมะพร้าว

มะพร้าวเป็นพืชดั้งเดิมที่มีการปลูกมาเป็นระยะเวลานาน ในปี พ.ศ. 2527 สวนมะพร้าวจึงเป็นประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุด มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 10,188 ไร่ (ตาราง 4.1) หรือร้อยละ 45 ของพื้นที่เกษตรกรรม สวนมะพร้าวพบอยู่ใกล้กับพื้นที่ชุมชนและพบมากที่สุดบริเวณตอนกลางของตำบล หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด มีพื้นที่ปลูก 2,819 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลูด (ตาราง 4.2)

2) สวนยางพารา

สวนยางพาราในปี พ.ศ. 2527 มีทั้งสิ้น 6,175 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของพื้นที่เกษตรกรรม สวนยางพาราในช่วงนี้พบมากบริเวณที่ราบสลับเนินเขาทางตอนบนของตำบล

หมู่บ้านที่ปลูกยางพารามากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ มีพื้นที่ปลูก 3,114 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งตำบล รองลงไป ได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ และ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์

3) สวนปาล์มน้ำมัน

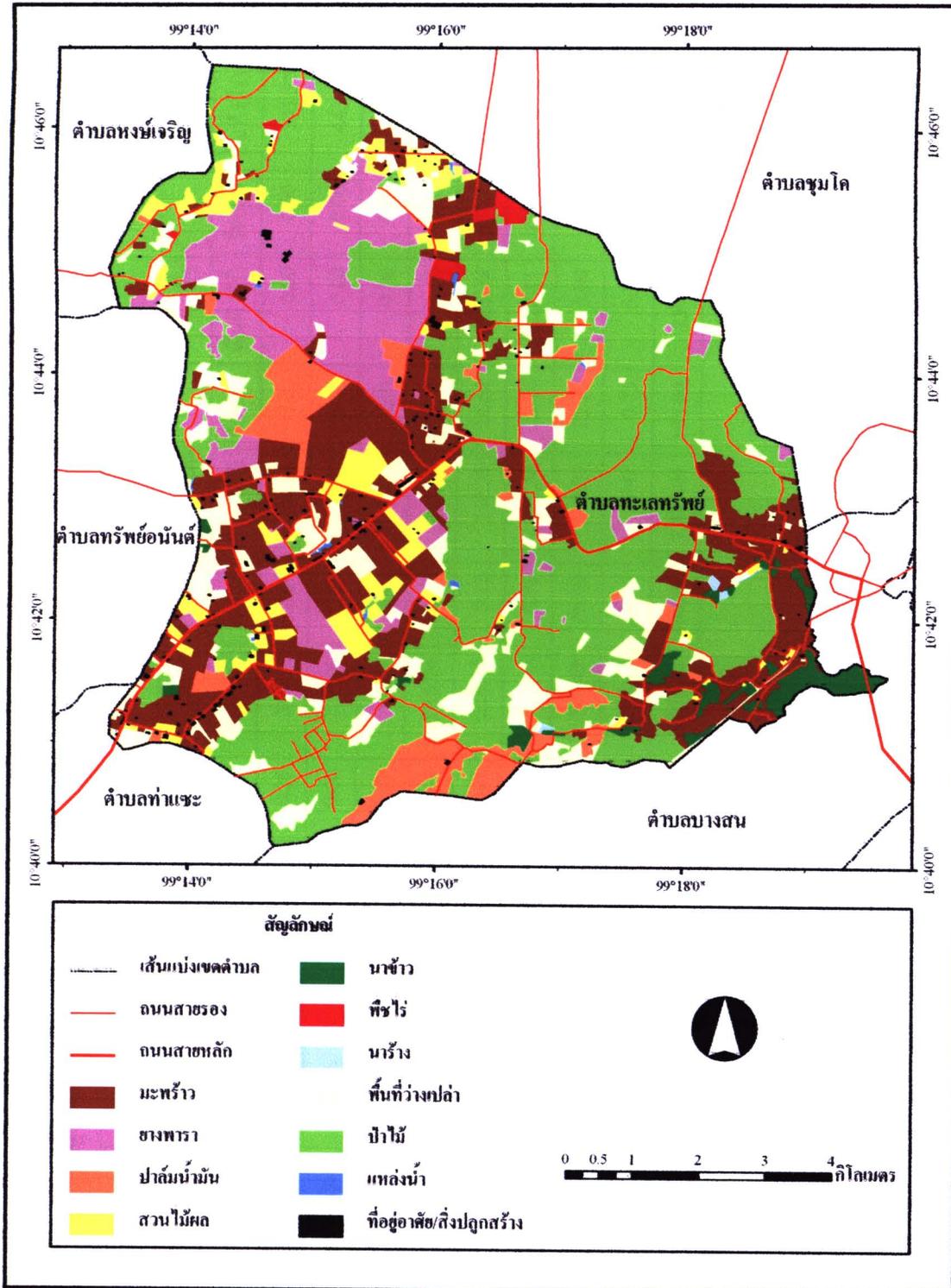
สวนปาล์มน้ำมันมีพื้นที่ 2,646 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12 ของพื้นที่เกษตรกรรม พบมากบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของตำบลซึ่งมีพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขา สวนปาล์มน้ำมันพบมากที่สุด ในหมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ ซึ่งมีพื้นที่ปลูก 1,017 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ หมู่ที่ 8 บ้านวังทอง และ หมู่ที่ 1 บ้านท่าตาเสือ

4) สวนไม้ผล

สวนไม้ผลในตำบลทะเลทรัพย์ช่วงนี้ ส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชหลายชนิดปะปนกันในลักษณะของสวนผสม และมีบางรายที่ปลูกเพียงชนิดเดียว ไม้ผลที่นิยมปลูกมากที่สุด คือ ทุเรียน ส่วนไม้ผลอื่นๆ ได้แก่ ลองกอง มังคุด กาแฟ เป็นต้น พบมากบริเวณที่ราบบริเวณตอนกลางใกล้เขตที่อยู่อาศัยของตำบล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,319 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่เกษตรกรรม พบมากที่สุด ในหมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ รองลงมา ได้แก่ หมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก และหมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์

ตาราง 4.1 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2527

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (เฮกตาร์)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่เกษตรกรรม	3,591.32	22,445.72	43.96
- มะพร้าว	1,630.03	10,187.71	19.95
- ยางพารา	988.05	6,175.33	12.10
- ปาล์มน้ำมัน	423.38	2,646.11	5.18
- ไม้ผล	371.05	2,319.04	4.54
- นาข้าว	140.50	878.15	1.72
- พืชไร่	38.30	239.38	0.47
พื้นที่ป่าไม้	3,645.45	22,784.07	44.63
พื้นที่นาร้าง	6.57	41.06	0.08
พื้นที่ว่างเปล่า	861.08	5,381.72	10.54
พื้นที่แหล่งน้ำ	8.77	54.87	0.11
พื้นที่ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	55.43	346.46	0.68
รวม	8,168.62	51,053.90	100.00

รูป 4.1 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2527

ตาราง 4.2 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2527 จำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ประเภทการใช้ที่ดิน											
	มะพร้าว		ยางพารา		ปาล์มน้ำมัน		ไม้ผล		พืชไร่		นาข้าว	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1. บ้านท่าตาเสือ	876.68	8.61	17.91	0.29	319.55	12.08	42.54	1.83	0.00	0.00	241.57	27.51
2. บ้านเกาะชะอม	368.67	3.62	0.00	0.00	0.00	0.00	17.02	0.73	0.00	0.00	443.87	50.55
3. บ้านห้วยหูด	1,408.62	13.83	209.06	3.39	30.87	1.17	23.47	1.01	0.00	0.00	106.24	12.10
4. บ้านทะเลทรัพย์	2,819.19	27.67	768.16	12.44	1,016.74	38.42	818.57	35.30	0.00	0.00	58.90	6.71
5. บ้านปากบ่อ	1,814.72	17.81	3,114.43	50.43	214.88	8.12	340.39	14.68	205.44	85.82	0.00	0.00
6. บ้านปอนก	300.01	2.94	1,245.95	20.18	9.5	0.36	549.58	23.70	28.81	12.04	0.00	0.00
7. บ้านเจริญทรัพย์	2,199.61	21.59	540.41	8.75	706.42	26.70	510.00	21.99	0.00	0.00	27.57	3.14
8. บ้านวังทอง	400.21	3.93	279.41	4.52	348.15	13.16	17.47	0.75	5.13	2.14	0.00	0.00
รวม	10,187.71	100.00	6,175.33	100.00	2,646.11	100.00	2,319.04	100.00	239.38	100.00	878.15	100.00

5) นาข้าว

พื้นที่นาข้าวในปี พ.ศ. 2527 มีทั้งสิ้น 878 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4 ของพื้นที่เกษตรกรรม พบในบริเวณที่ราบลุ่มทางด้านตะวันออกของตำบล หมู่บ้านที่มีพื้นที่นาข้าวมากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะระยอม มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 444 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51 ของพื้นที่นาข้าวของตำบล รองลงไป ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าตาเสือ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลด ส่วนหมู่บ้านอื่นๆ มีพื้นที่นาข้าวน้อยมาก หรือไม่มีเลย เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาหรือลูกคลื่นลอนลาดที่ค่อนข้างสูงชัน

6) พืชไร่

พื้นที่ปลูกพืชไร่ในช่วงปี พ.ศ. 2527 มีทั้งสิ้น 239 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1 ของพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งถือได้ว่ามีพื้นที่น้อยมากเมื่อเทียบกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรอื่นๆ เนื่องจากค่านิยมดั้งเดิมของเกษตรกรที่ชอบปลูกไม้ยืนต้นซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้เป็นเวลายาวนานมากกว่า พืชไร่ที่ปลูกในช่วงนี้เป็นพืชอายุสั้น เช่น พืชตระกูลถั่ว ข้าวโพด และพืชผักต่างๆ หมู่บ้านที่มีพื้นที่ปลูกพืชไร่มากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ

4.2 ลักษณะการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2538

ลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรปี พ.ศ. 2538 เป็นช่วงของการฟื้นฟูทางการเกษตร หลังประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ในระยะแรก ประกอบไปด้วยการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร 6 ประเภท เช่นเดียวกับช่วงก่อนประสบภัย ในช่วงนี้ พื้นที่เกษตรกรรมมีการขยายตัวอย่างมาก จากเดิมปี พ.ศ. 2527 มีพื้นที่ร้อยละ 44 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 68 ของพื้นที่ทั้งตำบล โดยมีพื้นที่ 5,550.48 เฮกตาร์ หรือ 34,690 ไร่ (ตาราง 4.3) พื้นที่เกษตรกรรมที่มีมากที่สุด ได้แก่ สวนยางพารา รองลงมา ได้แก่ สวนปาล์ม น้ำมัน สวนทุเรียน/สวนไม้ผล สวนมะพร้าว ไร่สับปะรด และนาข้าว ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ป่าไม้ได้ลดลงเป็นอย่างมาก รายละเอียดของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ประเภทต่างๆ มีดังนี้

1) สวนยางพารา

สวนยางพาราเป็นประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุดของตำบล มีพื้นที่ 13,414 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่เกษตรกรรม ยางพาราเป็นพืชที่เกษตรกรนิยมปลูกมากหลังประสบภัย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และยังเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั่วไปทั้งพื้นที่ราบและพื้นที่ลาดเชิงเขา ดังนั้นจึงมีสวนยางพารากระจายอยู่ทั่วทั้งตำบล หมู่บ้านที่มีสวนยางพารามากที่สุด ยังคงเป็น หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ มีพื้นที่ปลูก 3,339 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ บ้านห้วยหลด และบ้านวังทอง มีพื้นที่ปลูกร้อยละ 24 และ 17 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งตำบล (ตาราง 4.4)

2) สวนปาล์มน้ำมัน

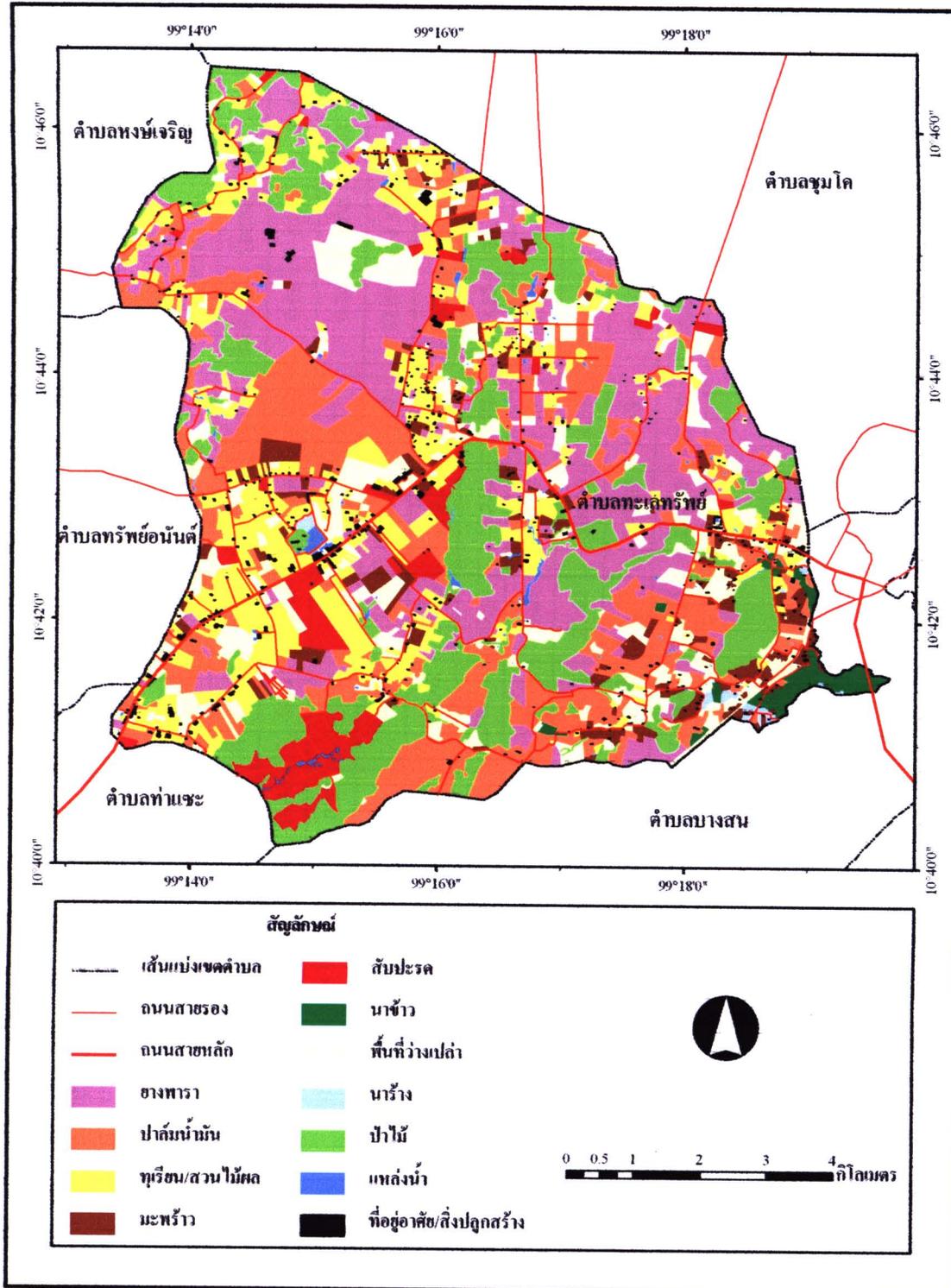
ปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากยางพารา มีพื้นที่ปลูก 9,640 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28 ของพื้นที่เกษตรกรรม นับเป็นพืชที่มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสูงมาก หลังประสบภัย เนื่องจากเป็นพืชที่ให้ผลผลิตรวดเร็ว อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐด้วย ดังนั้นจึงมีการปลูกปาล์มน้ำมันทั่วไปทั้งตำบล หมู่บ้านที่ปลูกมากที่สุด คือ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ มีพื้นที่ปลูก 2,338 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24 ของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ บ้านเจริญทรัพย์ บ้านท่าศาลาเสื่อ และบ้านห้วยหลด

3) สวนทุเรียน/สวนไม้ผล

สวนทุเรียน/สวนไม้ผล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 7,024 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่เกษตรกรรม สวนทุเรียนและสวนไม้ผลที่พบ มีทั้งที่เป็นสวนทุเรียนเชิงเดี่ยว และสวนไม้ผลที่ปลูกหลายๆ ชนิด ปะปนกัน สวนทั้งสองชนิดพบมากใกล้กับพื้นที่อยู่อาศัย เนื่องจากช่วยให้สะดวกต่อการบำรุงดูแลรักษาพืชผลของตน หมู่บ้านที่ปลูกทุเรียน/สวนไม้ผล มากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ มีพื้นที่ปลูก 1,872 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27 ของพื้นที่ปลูกทุเรียน/ไม้ผลทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ บ้านเจริญทรัพย์ และบ้านปากบ่อ

ตาราง 4.3 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2538

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (เฮกตาร์)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่เกษตรกรรม	5,550.48	34,690.44	67.95
- ยางพารา	2,146.27	13,414.18	26.27
- ปาล์มน้ำมัน	1,542.45	9,640.32	18.88
- ทุเรียน/ไม้ผล	1,123.94	7,024.60	13.76
- มะพร้าว	340.42	2,127.60	4.17
- สับปะรด	306.89	1,918.04	3.76
- นาข้าว	90.51	565.70	1.11
พื้นที่ป่าไม้	1,519.00	9,493.72	18.59
พื้นที่ว่างเปล่า	905.72	5,660.78	11.09
พื้นที่นาร้าง	26.02	162.61	0.32
พื้นที่แหล่งน้ำ	42.75	267.20	0.52
พื้นที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	124.66	779.15	1.53
รวม	8,168.62	51,053.90	100.00

รูป 4.2 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2538

ตาราง 4.4 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2538 จำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ประเภทการใช้ที่ดิน											
	ยางพารา		ปาล์มน้ำมัน		ทุเรียน/ไม้ผล		มะพร้าว		ถั่วประทัด		นาข้าว	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1. บ้านท่าตาเสือ	490.04	3.65	1,395.87	14.48	74.07	1.05	425.99	20.02	0.00	0.00	64.43	11.39
2. บ้านเกาะชะอม	0.00	0.00	54.87	0.57	2.11	0.03	152.59	7.17	0.00	0.00	402.70	71.19
3. บ้านห้วยหูด	3,172.28	23.65	1,086.04	11.27	546.18	7.78	296.14	13.92	87.61	4.57	98.56	17.42
4. บ้านทะเลทรัพย์	1,275.17	9.51	2,337.67	24.25	1,872.42	26.66	329.09	15.47	1,360.52	70.93	0.00	0.00
5. บ้านปากบ่อ	3,338.59	24.89	1,206.57	12.51	1,343.68	19.13	315.35	14.82	260.17	13.56	0.00	0.00
6. บ้านบ่อนก	2,244.45	16.73	532.06	5.52	997.43	14.20	31.17	1.46	57.61	3.01	0.00	0.00
7. บ้านเจริญทรัพย์	603.23	4.5	1,943.47	20.16	1,484.11	21.12	304.39	14.31	91.83	4.79	0.00	0.00
8. บ้านวังทอง	2,290.42	17.07	1,083.77	11.24	704.60	10.03	272.89	12.83	60.30	3.14	0.00	0.00
รวม	13,414.18	100.00	9,640.32	100.00	7,024.60	100.00	2,127.60	100.00	1,918.04	100.00	565.70	100.00

4) สวนมะพร้าว

พื้นที่สวนมะพร้าวได้ลดลงเป็นอย่างมากหลังจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ มีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 2,128 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6 ของพื้นที่เกษตรกรรม ถือว่ามีสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ ทั้งนี้สวนมะพร้าวดังกล่าวเป็นส่วนที่เหลือจากการพัดทำลายของพายุไต้ฝุ่นเกย์และเป็นสวนที่เกษตรกรฟื้นฟูหลังจากประสบภัย ส่วนสวนปลูกใหม่เชิงการค้าจะพบเป็นสัดส่วนน้อย อย่างไรก็ตาม ยังคงพบสวนมะพร้าวได้ในทุกหมู่บ้านเนื่องจากเกษตรกรมักจะปลูกไว้ในสวนใกล้บ้านเพื่อการบริโภค หมู่บ้านที่ปลูกมะพร้าวมากที่สุด คือ หมู่ที่ 1 บ้านท่าตาเสือ มีพื้นที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งตำบล

5) ไร่สับปะรด

สับปะรด มีพื้นที่ปลูก 1,918 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6 ของพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรจะปลูกสับปะรดเพื่อเป็นพืชแซมแปลงในช่วงที่พืชหลักยังมีอายุน้อย และพบว่าเกษตรกรบางรายปลูกสับปะรดในลักษณะเชิงเดี่ยวเช่นกัน การที่มีการปลูกสับปะรดมากพอสมควรเนื่องจาก มีแหล่งตลาดรับซื้อที่แน่นอน คือ โรงงานแปรรูปผลไม้กระป๋อง ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตำบลทะเลทรัพย์ อีกทั้งยังเป็นพืชอายุสั้นที่สร้างรายได้เสริมได้ดีในระยะหลังประสบภัย หมู่บ้านที่ปลูกสับปะรดมากที่สุด คือ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ มีพื้นที่ปลูกคิดเป็น ร้อยละ 71 ของพื้นที่ปลูกสับปะรดทั้งตำบล

6) นาข้าว

นาข้าวในปี พ.ศ. 2538 มีทั้งสิ้น 566 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2 ของพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนใหญ่พบอยู่ใน หมู่ที่ 2 บ้านเกาะชะอม ซึ่งมีพื้นที่นาข้าวคิดเป็นร้อยละ 71 ของพื้นที่นาข้าวทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ บ้านห้วยหลุด และบ้านท่าตาเสือ มีพื้นที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 17 และ 11 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด หมู่บ้านอื่นๆ ไม่พบพื้นที่นาข้าวเนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลาดเชิงเขาซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับการทำนาข้าว เกษตรกรจึงนิยมปลูกพืชสวนหรือ ไม้ยืนต้นมากกว่า

4.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรระหว่างปี พ.ศ. 2527-2538

หลังจากประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์เมื่อปี พ.ศ. 2532 พบว่า การใช้ที่ดินหลายประเภทมีพื้นที่ลดลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ สวนมะพร้าว นาข้าว และพื้นที่ป่าไม้ ในทางกลับกัน พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอย่าง ขางพาราและปาล์มน้ำมัน ได้เพิ่มขึ้นทั่วทั้งตำบล เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจากโครงการฟื้นฟูหลังประสบภัยของรัฐ อีกทั้งยังเป็นพืชที่ให้ผลผลิตค่อนข้างเร็ว และมีราคาผลผลิตค่อนข้างสูง รายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีดังต่อไปนี้ (ตาราง 4.5)

1) ประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลง

พื้นที่นาข้าวได้ลดลงจากเดิม 312 ไร่ มีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.23 ต่อปี พื้นที่นาข้าวที่ลดลงไปดังกล่าว ส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ว่างเปล่า สวนปาล์มน้ำมัน และสวน

ยางพารา บางส่วนถูกทิ้งไว้เป็นนาร้าง การที่พื้นที่นาข้าวมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นกิจกรรมการเกษตรประเภทอื่น เนื่องจากมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชยืนต้นและมีแรงจูงใจจากราคาผลผลิตที่ค่อนข้างสูง

สวนมะพร้าวมีพื้นที่ลดลงเหลือ 8,060 ไร่ มีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 7.19 ต่อปี การที่สวนมะพร้าวลดลงเป็นอย่างมากเนื่องจากได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ โดยถูกลมพายุพัดเสียหายแทบทั้งหมด ดังนั้นหลังเหตุการณ์เกษตรกรส่วนใหญ่จึงหันมาปลูกพืชชนิดอื่นๆ แทน เช่น ยางพารา และปาล์มน้ำมัน

ตาราง 4.5 การเปรียบเทียบการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2527-2538

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2538	การเปลี่ยนแปลง		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย (ร้อยละ ต่อ ปี)
	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
ปาล์มน้ำมัน	2,646.11	9,640.32	6,994.21	264.32	24.03
ไม้ผล	2,319.04	7,024.60	4,705.56	202.91	18.45
ยางพารา	6,175.33	13,414.18	7,238.85	117.22	10.66
พืชไร่ (อื่นๆ)	239.38	-	-239.38	-100.00	-9.09
สับปะรด	-	1,918.04	1,918.04	100.00	9.09
นาข้าว	878.15	565.70	-312.45	-35.58	-3.23
มะพร้าว	10,187.71	2,127.60	-8,060.11	-79.12	-7.19
ป่าไม้	22,784.07	9,493.72	-13,290.35	-58.33	-5.30
นาร้าง	41.06	162.61	121.55	296.03	26.91
พื้นที่ว่างเปล่า	5,381.72	5,660.78	279.06	5.19	0.47
แหล่งน้ำ	54.87	267.20	212.33	386.97	35.18
ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	346.46	779.15	432.69	124.89	11.35
รวม	51,053.90	51,053.90			

2) ประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้น

สวนยางพารามีพื้นที่เพิ่มขึ้น 7,239 ไร่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.66 ต่อปี ยางพาราเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมการปลูกหลังประสบภัย มีการแจกจ่ายต้นกล้า และจัดหาแหล่งเงินทุนในการลงทุน พื้นที่ปลูกยางพาราที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เคยเป็นพื้นที่ป่าไม้ รองลงมา คือ สวน

มะพร้าว และพื้นที่ว่างเปล่า หมู่บ้านที่มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกยางพารามาก ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง

สวนปาล์มน้ำมันมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 6,994 ไร่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 24.03 ต่อปี ปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกหลังพายุไต้ฝุ่นเกย์ มีการจัดหาต้นพันธุ์โดยรัฐบาล นอกจากนี้ ยังเป็นพืชที่ให้ผลผลิตเร็วเมื่อเทียบกับพืชอื่นๆ จึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันที่เพิ่มขึ้นในช่วงนี้ เดิมเป็นพื้นที่ป่าไม้และสวนมะพร้าว

สวนไม้ผลมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 4,706 ไร่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 18.45 ต่อปี พืชที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็น ทุเรียน ซึ่งเกษตรกรมักจะปลูกในลักษณะของสวนเชิงเดี่ยว ในขณะที่เดียวกัน เกษตรกรบางรายจะปลูกไม้ผลในลักษณะของสวนผสม โดยปลูกพืชหลายชนิด เช่น ทุเรียน ลองกอง มังคุด เป็นต้น พื้นที่สวนไม้ผลที่เพิ่มขึ้นเดิมเป็นพื้นที่สวนมะพร้าว ป่าไม้ และพื้นที่ว่างเปล่า หมู่บ้านที่มีพื้นที่สวนไม้ผลเพิ่มขึ้นมาก ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ และหมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ

4.3.1 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2527-2538

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2527 กับ พ.ศ. 2538 สามารถสรุปรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็น 7 รูปแบบหลัก (รูป 4.3) ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นสวนยางพารา เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีพื้นที่มากที่สุด มีพื้นที่ถึง 6,498 ไร่ พบมากบริเวณเนินเขาตอนกลางและตอนบนของตำบลในหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด หมู่ที่ 8 บ้านวังทอง และหมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก (ตาราง 4.6 และรูป 4.3) พื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาที่ค่อนข้างชัน จึงไม่เหมาะสมในการปลูกพืชชนิดอื่นๆ

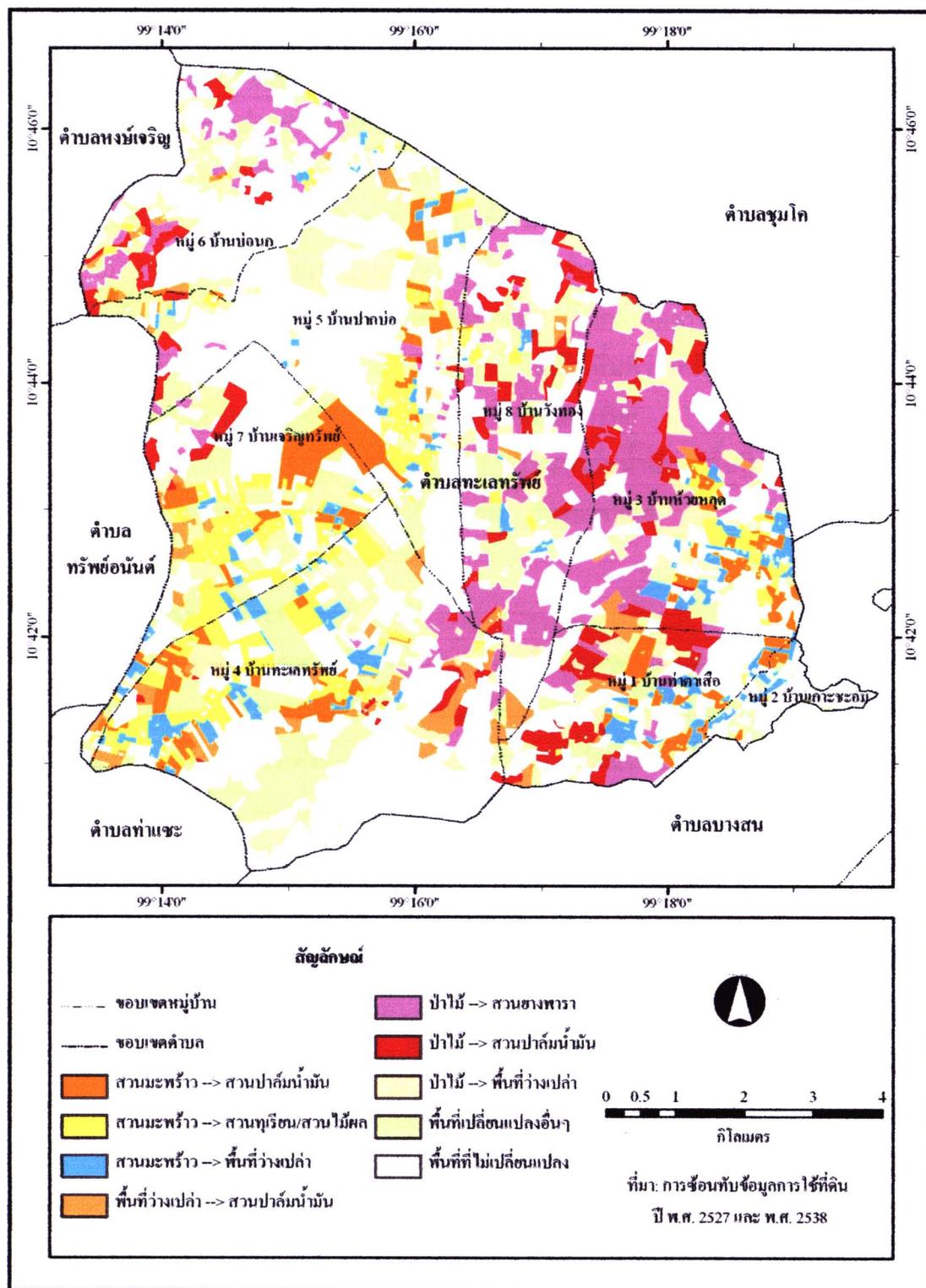
2) การเปลี่ยนแปลงจากสวนมะพร้าวเป็นสวนทุเรียน/สวนไม้ผล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,818 ไร่ พบมากบริเวณที่ราบระหว่างเนินเขาทางตะวันตกของตำบล โดยเฉพาะหมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ และยังพบในหมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากการที่สวนมะพร้าวเดิมได้รับความเสียหายอย่างหนักจึงปรับสภาพพื้นที่และเปลี่ยนมาทำสวนทุเรียน/สวนไม้ผลแทน

3) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นสวนปาล์มน้ำมัน เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับสาม มีพื้นที่ 2,433 ไร่ พบมากทางด้านตะวันออกของตำบลบริเวณหมู่ที่ 1 บ้านท่าตาเสือ หมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง

ตาราง 4.6 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2527-2538

การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2527 (ไร่)	การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2538 (ไร่)											พื้นที่สูญเสีย ทั้งหมด (ไร่)
	นาข้าว	นาร้าง	ยางพารา	ป่าล้ม น้ำมัน	สับปะรด	มะพร้าว	ทุเรียน/ ไม้ผล	พื้นที่ ว่างเปล่า	ป่าไม้	แหล่ง น้ำ	ที่อยู่ อาศัย/สิ่ง ปลูกสร้าง	
นาข้าว	-	45.89	60.20	86.62	0.00	28.88	2.72	147.62	0.00	0.64	2.62	375.19
นาร้าง	13.16	-	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	27.64	0.00	0.00	0.00	40.80
ยางพารา	0.00	0.00	-	550.40	306.54	10.16	223.34	459.91	15.26	0.00	5.03	1,570.64
ป่าล้ม น้ำมัน	0.00	0.00	185.47	-	0.11	75.92	120.41	13.77	2.33	0.00	9.19	407.20
พืชไร่	0.00	0.00	70.75	104.50	8.54	0.00	28.21	21.50	4.20	0.00	1.86	239.56
มะพร้าว	35.80	87.06	957.86	2,417.35	398.98	-	2,817.90	1,658.97	131.53	10.73	220.21	8,736.39
สวนไม้ผล	0.00	0.03	139.35	272.48	25.74	65.08	-	277.95	75.11	0.32	46.82	902.88
พื้นที่ว่างเปล่า	12.60	29.94	880.00	1,523.25	371.56	240.74	1,030.76	-	34.71	67.06	105.06	4,295.68
ป่าไม้	0.20	0.00	6,498.48	2,433.15	812.25	256.26	1,391.57	1,943.94	-	127.61	81.10	13,544.56
แหล่งน้ำ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0.00	0.00
ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	0.00	0.00	6.04	7.36	0.00	1.73	14.55	29.83	0.07	0.00	-	59.58
พื้นที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด (ไร่)	61.76	162.92	8,798.15	7,395.11	1,923.72	678.77	5,629.46	4581.13	263.21	206.36	471.89	-

รูป 4.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2527-2538

4) การเปลี่ยนแปลงจากสวนมะพร้าวเป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,417 ไร่ เนื่องจากเป็นพืชอีกที่เกษตรกรปลูกทดแทนสวนมะพร้าวที่ได้รับความเสียหายจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ พบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในหมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ หมู่ที่ 1 บ้านท่าคาเสื่อ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด

5) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,944 ไร่ เกิดจากการที่พื้นที่ป่าไม้ได้รับความเสียหายจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ทำให้มีสภาพเสื่อมโทรม และมีการปรับสภาพเพื่อเตรียมไว้สำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ พบมากที่สุดที่หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง

6) การเปลี่ยนแปลงจากสวนมะพร้าวเป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,659 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายอย่างหนักจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ เกษตรกรมีการปรับสภาพพื้นที่เพื่อเตรียมไว้แต่ยังไม่ได้เริ่มการเพาะปลูก จึงปล่อยไว้ให้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า พบการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ในทุกหมู่บ้าน และพบมากที่สุดที่หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์

7) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างเปล่าเป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ 1,523 ไร่ พบมากที่สุดที่หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ รองลงมา ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าคาเสื่อ

4.4 ลักษณะการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2549

ในปี พ.ศ. 2549 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากเดิมปี พ.ศ. 2538 มีพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 68 ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 82 ของพื้นที่ทั้งตำบล โดยมีพื้นที่ทั้งสิ้น 6,675 เฮกตาร์ หรือ 41,717 ไร่ ทั้งนี้สวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมันมีพื้นที่มากที่สุด โดยมีพื้นที่รวมกันคิดเป็นร้อยละ 76 ของพื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในช่วงนี้มี 6 ประเภทประกอบไปด้วย 1) สวนยางพารา 2) สวนปาล์มน้ำมัน 3) สวนทุเรียน/สวนไม้ผล 4) ไร่สับปะรด 5) สวนมะพร้าว และ 6) นาข้าว

1) สวนยางพารา

ในช่วงนี้สวนยางพารามีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น 15,851 ไร่ (ตาราง 4.7 และ รูป 4.4) คิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่เกษตรกรรม และคิดเป็นร้อยละ 31 ของพื้นที่ทั้งหมด หมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุดเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ปลูกมากที่สุด มีพื้นที่ปลูกคิดเป็นร้อยละ 23 ของพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งตำบล (ตาราง 4.8) รองลงมาได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง สวนยางพาราจะพบได้ทั่วไปทั้งตำบลทะเลทรัพย์ ทั้งพื้นที่ที่ราบเรียบและที่สูงชัน ที่ราบเชิงเขาที่ค่อนข้างชันจะมีการปลูกยางพาราค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชชนิดอื่นๆ ปัจจุบันจะพบว่ามีการขยายตัวของสวนยางพารามากขึ้นเนื่องจากมีราคาผลผลิตที่สูง

2) สวนปาล์มน้ำมัน

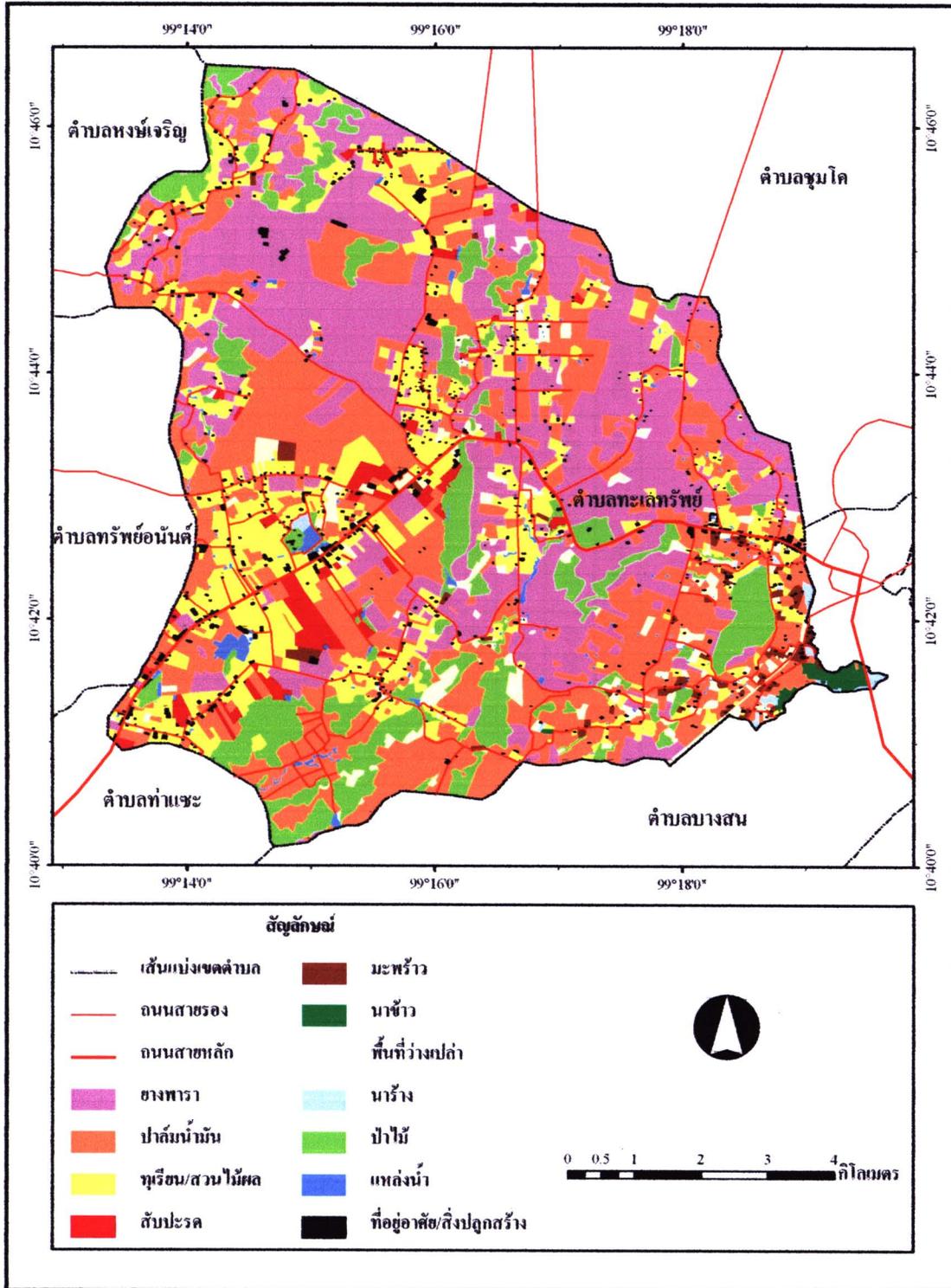
สวนปาล์มน้ำมันมีพื้นที่ปลูก 15,746 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38 ของพื้นที่เกษตรกรรม และพบว่ามีการทำสวนปาล์มน้ำมันในทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านที่พบมากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ มีพื้นที่ปลูก 4,118 ไร่ หรือร้อยละ 26 ของพื้นที่ปลูกทั้งตำบล รองลงมา ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลุด สวนปาล์มน้ำมันพบทั่วไปในพื้นที่ราบเรียบไปจนถึงที่ลาดเชิงเขา แต่จะปลูกน้อยลงในพื้นที่ที่ค่อนข้างลาดชัน เนื่องจากไม่สะดวกต่อการเก็บผลผลิต

3) สวนทุเรียน/สวนไม้ผล

สวนทุเรียน/สวนไม้ผล มีพื้นที่ปลูก 8,407.8 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20 ของพื้นที่เกษตรกรรม พบมากใกล้กับที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะบริเวณที่ราบสลับเนินเขาทางตะวันตกของตำบล หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ เป็นหมู่บ้านที่มีสวนทุเรียนและสวนไม้ผลมากที่สุด มีพื้นที่ปลูก 2,173 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26 ของพื้นที่ปลูกทั้งตำบล หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ปลูกมากเนื่องจากเป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนดั้งเดิมซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำสวน ไม้ผลในตำบลทะเลทรัพย์ ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อทำการแปรรูปทุเรียนและไม้ผลอื่นๆ สร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร โดยมีศูนย์จำหน่ายสินค้าที่ตั้งอยู่บนถนนท่าชะ-ปะทิว และมีการส่งไปจำหน่ายในจังหวัดอื่นๆ

ตาราง 4.7 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2549

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (เฮกตาร์)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่เกษตรกรรม	6,674.70	41,716.87	81.71
- ขางพารา	2,536.16	15,851.02	31.05
- ปาล์มน้ำมัน	2,519.38	15,746.14	30.84
- ทุเรียน/ไม้ผล	1,345.26	8,407.86	16.47
- สับปะรด	161.14	1,007.10	1.97
- มะพร้าว	80.49	503.08	0.99
- นาข้าว	32.27	201.67	0.4
พื้นที่นาร้าง	29.51	184.46	0.36
พื้นที่ว่างเปล่า	291.78	1,823.63	3.57
พื้นที่ป่าไม้	928.82	5,805.13	11.37
พื้นที่แหล่งน้ำ	81.33	508.29	0.99
พื้นที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	162.48	1,015.52	1.99
รวม	8,168.62	51,053.90	100.00

รูป 4.4 การใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2549

ตาราง 4.8 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทราย อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ปี พ.ศ. 2549 จำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	ประเภทการใช้ที่ดิน											
	ยางพารา		ปาล์มน้ำมัน		ทุเรียน/ไม้ผล		สับปะรด		มะพร้าว		นาข้าว	
	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
1. บ้านท่าศาลา	746.43	4.71	1,963.50	12.47	299.63	3.56	0.00	0.00	110.92	22.05	7.60	3.77
2. บ้านเกาะขอม	0.00	0.00	299.97	1.91	11.58	0.14	0.00	0.00	118.70	23.59	194.07	96.23
3. บ้านหัวหูด	3,715.73	23.44	2,057.99	13.07	669.62	7.96	0.00	0.00	103.09	20.49	0.00	0.00
4. บ้านทะเลทราย	1,326.18	8.37	4,117.92	26.15	2,173.03	25.85	545.82	54.2	83.37	16.57	0.00	0.00
5. บ้านปากบ่อ	3,601.66	22.72	2,283.37	14.50	1,518.57	18.06	165.50	16.43	14.64	2.91	0.00	0.00
6. บ้านบ่อนก	2,573.32	16.23	957.58	6.08	985.96	11.73	33.42	3.32	18.07	3.60	0.00	0.00
7. บ้านเจริญทรัพย์	607.62	3.84	2,422.50	15.38	1,758.97	20.92	196.48	19.51	46.69	9.28	0.00	0.00
8. บ้านวังทอง	3,280.08	20.69	1,643.30	10.44	990.49	11.78	65.89	6.54	7.60	1.51	0.00	0.00
รวม	15,851.02	100.00	15,746.14	100.00	8,407.86	100.00	1,007.10	100.00	503.08	100.00	201.67	100.00

4) ไร่สับปะรด

สับปะรดมีพื้นที่ปลูก 1,007 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2 ของพื้นที่เกษตรกรรม การปลูกสับปะรดได้รับความนิยมมากขึ้นเมื่อ บริษัท โคล ไทยแลนด์ จำกัด ได้มาตั้งโรงงานแปรรูปผลไม้ในอำเภอเขตท่าแซะในปี พ.ศ. 2535 เกษตรกรบางรายแบ่งพื้นที่ไว้ปลูกสับปะรดในลักษณะเชิงเดี่ยว ในขณะที่เดียวกันมีการปลูกเป็นพืชแซมในช่วงที่พืชยืนต้นหลักยังมีอายุน้อย เช่น ปาล์มน้ำมันและยางพารา หมู่บ้านที่มีการปลูกสับปะรดมากที่สุด ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ มีพื้นที่ปลูก 546 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54 ของพื้นที่ปลูกสับปะรดทั้งตำบล

5) สวนมะพร้าว

ตำบลทะเลทรัพย์มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งสิ้น 503 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1 ของพื้นที่เกษตรกรรม นับว่าเป็นพืชที่มีสัดส่วนการปลูกน้อยมากเมื่อเทียบกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ พบในพื้นที่ราบด้านตะวันออกของตำบล ลักษณะการปลูกในปัจจุบันเป็นการปลูกไว้เพื่อการบริโภคเป็นหลัก โดยปลูกไว้รอบๆ ที่อยู่อาศัย และพบเป็นบางรายที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่ายเป็นหลัก หมู่บ้านที่มีสวนมะพร้าวมาก ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านท่าดาเสือ หมู่ที่ 2 บ้านเกาะชะอม และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลด

6) นาข้าว

พื้นที่นาข้าวมีทั้งหมด 202 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ของพื้นที่เกษตรกรรม การทำนาข้าวส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 2 บ้านเกาะชะอม มีพื้นที่ปลูก 194 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 96 ของพื้นที่นาข้าวทั้งตำบล และหมู่ที่ 1 บ้านท่าดาเสือ มีพื้นที่ปลูก 7.6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4 ของพื้นที่นาข้าวทั้งตำบล การที่มีพื้นที่นาข้าวน้อย เนื่องจากมีที่ราบลุ่มค่อนข้างจำกัด พบอยู่ทางด้านตะวันออกของตำบล อย่างไรก็ตาม พื้นที่นาข้าวมีแนวโน้มที่ถูกรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน ซึ่งจะพบว่าการขกร่องและปรับพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมันเป็นจำนวนมาก

4.5 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2538-2549

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรระหว่างปี พ.ศ. 2538-2549 เป็นช่วงเวลาที่ถือได้ว่าตำบลทะเลทรัพย์ได้ฟื้นฟูสภาพเข้าสู่ภาวะปกติ มีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลักอย่างยางพาราและปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชที่มีราคาผลผลิตค่อนข้างสูง และได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐให้มีการปลูกเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชที่มีความต้องการผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นเพื่อใช้การผลิตไบโอดีเซล เช่นเดียวกับยางพาราที่ตลาดมีความต้องการสูงเนื่องจากการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์ ประกอบกับราคาน้ำมันที่สูงขึ้นจึงทำให้ราคาขายส่งกระดาษสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ความต้องการยางธรรมชาติยังมีความต้องการสูงอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นได้ส่งผลให้พื้นที่การใช้ที่ดินหลายประเภท เช่น สวนมะพร้าว นาข้าว และพื้นที่ว่างเปล่า มีพื้นที่ลดลงเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับพื้นที่ป่าไม้ที่มีการขยายพื้นที่ การเกษตรและการบุกรุกเพิ่มมากขึ้น รายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน มีดังต่อไปนี้

1) ประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลง

ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2549 มีประเภทการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรที่มีพื้นที่ลดลงทั้งสิ้น 3 ประเภท ได้แก่ นาข้าว ไร่สับปะรด และสวนมะพร้าว การที่พื้นที่ดังกล่าวลดลงเนื่องจากมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจหลัก ทั้งปาล์มน้ำมัน ยางพารา และทุเรียนหรือไม้ผล ดังที่กล่าวมา ทั้งนี้พบว่าในปี พ.ศ. 2538 นาข้าวในตำบลทะเลทรัพย์ ที่มีพื้นที่ปลูก 566 ไร่ ได้ลดลงเหลือ 202 ไร่ ซึ่งลดลง 364 ไร่ มีอัตราการลดลงเฉลี่ย ร้อยละ 5.58 ต่อปี (ตาราง 4.9) ส่วนใหญ่ถูกปรับสภาพพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมันหรือถูกปล่อยให้ป็นนาร้าง โดยเฉพาะพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านเกาะชะอม (ตาราง 4.10 และรูป 4.5)

พื้นที่ปลูกสับปะรด 1,918 ไร่ ในปี พ.ศ. 2538 ได้ลดลงเหลือ 1,007 ไร่ ในปี พ.ศ. 2549 มีอัตราการลดลงเฉลี่ย 4.32 ต่อปี พื้นที่ปลูกที่ลดลงส่วนใหญ่ถูกเปลี่ยนไปปลูกปาล์มน้ำมันมากที่สุด รองลงมาเป็นสวนทุเรียนหรือสวนไม้ผล อย่างไรก็ตาม พื้นที่ปลูกสับปะรดในปัจจุบันมักเป็นการปลูกเป็นพืชแซมแปลงเฉพาะช่วงที่พืชหลักยังมีอายุน้อย เมื่อพืชหลักดังกล่าวมีอายุมากขึ้นจนร่วมเงาปกคลุมพื้นที่ดินทั้งหมด จะไม่เหมาะสมในการปลูกสับปะรดและพืชแซมอื่นๆ เนื่องจากแสงไม่สามารถส่องลงมาได้เพียงพอ

สวนมะพร้าวมีพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2549 มีพื้นที่ปลูกเหลือเพียง 503 ไร่ หรือลดลง 1,624 ไร่ มีอัตราการลดลงเฉลี่ย ร้อยละ 6.94 ต่อปี เป็นพืชที่มีอัตราการลดลงมากที่สุด สวนมะพร้าวมักถูกปรับเปลี่ยนเป็นสวนปาล์มน้ำมัน และสวนทุเรียนหรือสวนไม้ผล สวนมะพร้าวส่วนใหญ่พบทางตะวันออกของตำบล ส่วนพื้นที่อื่นมักปลูกมะพร้าวไว้เพื่อการบริโภคและขายบางส่วน โดยปลูกผสมกับไม้ผลอื่นๆ

2) ประเภทการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้น

ประเภทการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2538-2549 มีทั้งสิ้น 3 ประเภท ได้แก่ สวนปาล์มน้ำมัน สวนทุเรียน/สวนไม้ผล และสวนยางพารา

สวนปาล์มน้ำมันมีพื้นที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. 2538-2549 ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการขยายพื้นที่ปลูกช่วงหลังประสบภัย ปัจจุบันเป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากเป็นอันดับสองรองจากยางพารา พื้นที่สวนปาล์มน้ำมันได้เพิ่มขึ้นจาก 9,640 ไร่ ในปี พ.ศ. 2538 เป็น 15,746 ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 6,106 ไร่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 5.76 ต่อปี และถือเป็นการใช้ที่ดินเพื่อ

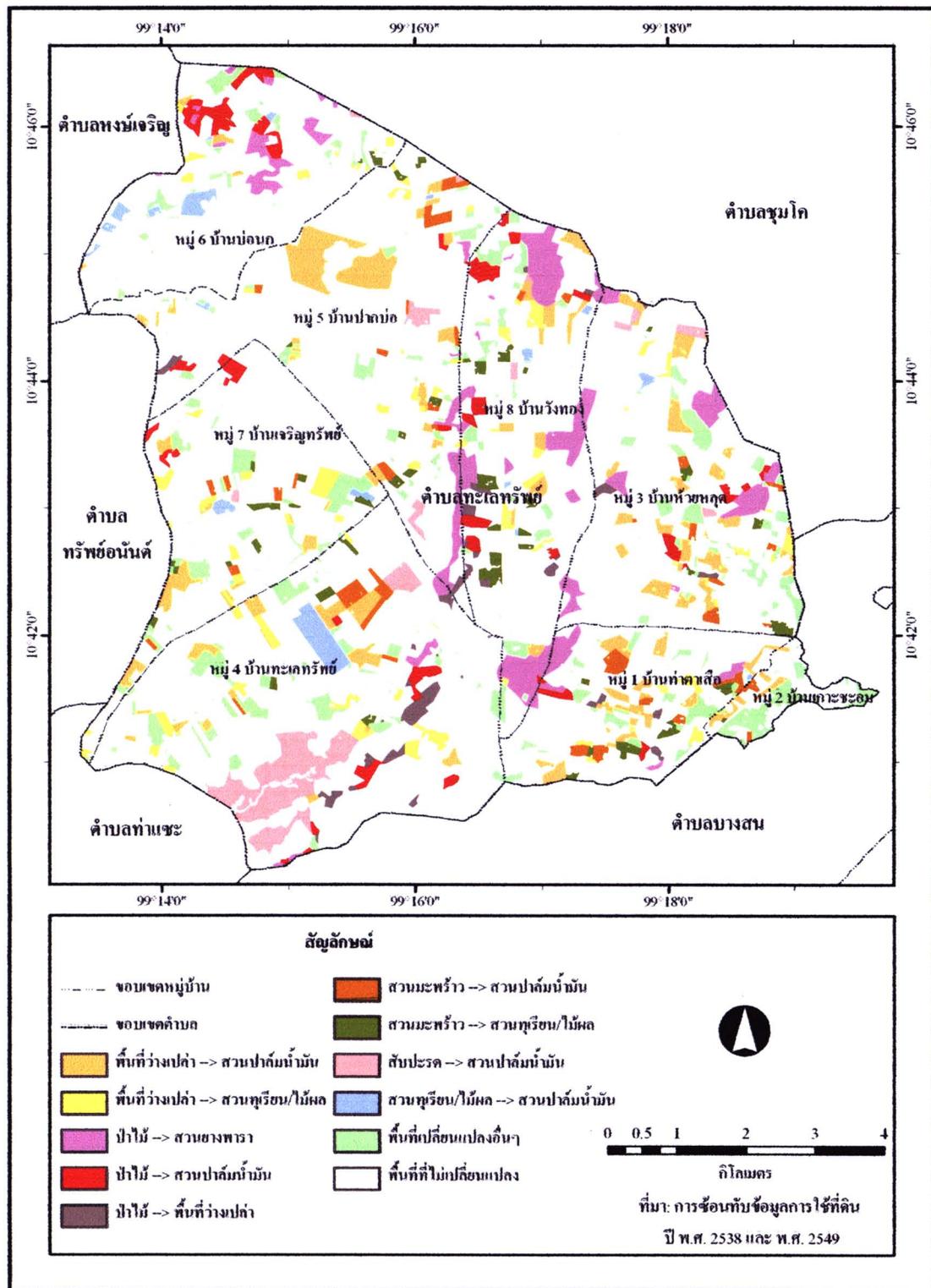
การเกษตรที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากที่สุด พื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนเป็นสวนปาล์มน้ำมัน ได้แก่ พื้นที่ว่างเปล่า พื้นที่ปลูกสับปะรด และพื้นที่ป่าไม้

สวนทุเรียน/สวนไม้ผล มีพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2538 ทั้งสิ้น 7,025 ไร่ และปี พ.ศ. 2549 มีพื้นที่ 8,408 ไร่ เพิ่มขึ้นจากเดิม 1,383 ไร่ มีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 1.79 ต่อ ปี พื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนมาเป็นสวนทุเรียน/สวนไม้ผล ได้แก่ พื้นที่ว่างเปล่า และพื้นที่สวนมะพร้าว ส่วนใหญ่พบบริเวณใกล้กับที่อยู่อาศัยหรือแหล่งชุมชน

สวนยางพารามีพื้นที่เพิ่มขึ้น จากเดิม ปี พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ 13,414 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 15,851 ไร่ เพิ่มขึ้น 2,436 ไร่ โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.65 ต่อ ปี เมื่อเปรียบเทียบกับปาล์มน้ำมันถือว่าอัตราการเพิ่มไม่สูงมากนัก เนื่องจากยางพาราเป็นพืชที่ปลูกกันมากอยู่ก่อนหน้าแล้ว อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าสวนยางพาราที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้เดิม พื้นที่ดังกล่าวมักมีสภาพพื้นที่ค่อนข้างชันซึ่งไม่เหมาะกับการปลูกไม้ผลหรือปาล์มน้ำมัน จึงพบว่ามีพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมากถูกบุกรุกปรับเปลี่ยนเป็นสวนยางพารา โดยเฉพาะในพื้นที่ หมู่ที่ 8 บ้านวังทอง

ตาราง 4.9 การเปรียบเทียบการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2538-2549

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2549	การเปลี่ยนแปลง		อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ย (ร้อยละ ต่อ ปี)
	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ไร่)	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	
ปาล์มน้ำมัน	9,640.32	15,746.14	6,105.81	63.34	5.76
ทุเรียน/ สวนไม้ผล	7,024.60	8,407.86	1,383.26	19.69	1.79
ยางพารา	13,414.18	15,851.02	2,436.85	18.17	1.65
นาข้าว	565.70	201.67	-364.03	-64.35	-5.85
สับปะรด	1,918.04	1,007.10	-910.94	-47.49	-4.32
มะพร้าว	2,127.60	503.08	-1,624.52	-76.35	-6.94
ป่าไม้	9,493.72	5,805.13	-3,688.59	-38.85	-3.53
นาร้าง	162.61	184.46	21.85	13.44	1.22
พื้นที่ว่างเปล่า	5,660.78	1,823.63	-3,837.15	-67.78	-6.16
แหล่งน้ำ	267.20	508.29	241.09	90.23	8.20
ที่อยู่อาศัย/ สิ่งปลูกสร้าง	779.15	1,015.52	236.37	30.34	2.76
รวม	51,053.90	51,053.90			

รูป 4.5 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2538-2549

ตาราง 4.10 การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2538-2549

การใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2538 (ไร่)	การใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2549 (ไร่)											พื้นที่สูญเสีย ทั้งหมด (ไร่)
	นาข้าว	นาไร่	ยางพารา	ปาล์มน้ำมัน	สับปะรด	มะพร้าว	ทุเรียน/ สวนไม้ผล	พื้นที่ ว่างเปล่า	ป่าไม้	แหล่ง น้ำ	ที่อยู่ อาศัย/สิ่ง ปลูกสร้าง	
นาข้าว	-	121.31	12.70	194.38	0.00	2.34	12.44	19.40	0.00	0.35	1.86	364.78
นาไร่	0.00	-	0.00	49.95	0.00	12.33	23.43	20.53	0.00	2.35	0.60	109.19
ยางพารา	0.00	0.00	-	199.47	8.33	0.00	24.80	95.02	8.37	7.41	15.96	359.36
ปาล์มน้ำมัน	0.00	0.00	73.46	-	7.96	0.06	150.12	0.13	0.51	8.73	15.56	256.53
สับปะรด	0.00	0.00	63.38	1,230.34	-	0.00	125.62	38.11	0.04	4.28	3.29	1,465.06
มะพร้าว	0.00	6.40	133.64	633.65	78.11	-	561.06	234.24	0.04	3.49	27.44	1,678.07
ทุเรียน/สวนไม้ผล	0.00	0.00	36.82	529.39	13.07	3.55	-	43.37	0.03	18.83	64.27	709.33
พื้นที่ว่างเปล่า	0.00	3.26	381.77	2,653.90	400.57	29.17	994.19	-	25.78	149.56	87.70	4,725.90
ป่าไม้	0.00	0.00	2,100.74	889.97	45.86	0.00	210.84	427.30	-	39.44	11.00	3,725.15
แหล่งน้ำ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0.00	0.00
ที่อยู่อาศัย/สิ่งปลูกสร้าง	0.00	0.00	0.00	0.12	0.00	0.06	3.63	0.02	0.01	0.45	-	4.29
พื้นที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด (ไร่)	0.00	130.97	2,802.51	6,381.17	553.90	47.51	2,106.13	878.12	34.78	234.89	227.68	-

4.5.1 รูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2538-2549

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2538 กับ พ.ศ. 2549 สามารถสรุปรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเป็น 9 รูปแบบหลัก ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างเปล่าเป็นสวนปาล์มน้ำมัน เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ 2,654 ไร่ พบการเปลี่ยนแปลงรูปแบบนี้ในทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านที่พบมากที่สุดได้แก่ บ้านปากบ่อ บ้านท่าศาลาเสื่อ และบ้านทะเลทรัพย์

2) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นสวนยางพารา มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,101 ไร่ พบมากในพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ตอนกลางและทางด้านทิศเหนือของตำบล โดยเฉพาะหมู่ 8 บ้านวังทอง และหมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างชันจึงไม่เหมาะต่อการทำสวนปาล์มน้ำมันหรือสวนไม้ผล

3) การเปลี่ยนแปลงจากไร่สับปะรดเป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,230 ไร่ พบมากที่สุดที่ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ ซึ่งเป็นการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรรายใหญ่ หมู่บ้านอื่นๆ ที่พบ คือ หมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ และหมู่ที่ 3 บ้านห้วยหลด

4) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ว่างเปล่าเป็นสวนทุเรียน/สวน ไม้ผล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 994 ไร่ พบแทบทุกหมู่บ้าน แต่พบมากใน หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ หมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์ และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง

5) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่สวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 890 ไร่ พบมากในบริเวณหมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก และหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง พื้นที่ดังกล่าวมักจะมีพื้นที่ค่อนข้างชัน ดังนั้นจึงมักมีการปรับสภาพพื้นที่ให้เป็นขั้นบันได เพื่อให้สะดวกต่อการเก็บเกี่ยวและป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดิน

6) การเปลี่ยนแปลงจากสวนมะพร้าวเป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 634 ไร่ พื้นที่ดังกล่าวเป็นสวนมะพร้าวที่หลงเหลือมาจากอายุได้ผู้เฒ่า เกษตรกรบางรายจึงตัดสินใจตัดต้นมะพร้าวออกเพื่อเป็นเปลี่ยนเป็นสวนปาล์มน้ำมัน พบมากในหมู่ที่ 1 บ้านท่าศาลาเสื่อ หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ หมู่ที่ 7 บ้านทะเลทรัพย์ และหมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ

7) การเปลี่ยนแปลงจากสวนมะพร้าวเป็นสวนทุเรียน/สวน ไม้ผล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 561 ไร่ พบมากในหมู่ที่ 8 บ้านวังทอง และ หมู่ที่ 7 บ้านวังทอง และหมู่บ้านอื่นๆ ที่มีมะพร้าวหลงเหลือจากเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์

8) การเปลี่ยนแปลงจากสวนทุเรียน/สวน ไม้ผล เป็นสวนปาล์มน้ำมัน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 529 ไร่ พบมากที่สุดที่ หมู่ที่ 6 บ้านบ่อนก หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ และหมู่ที่ 7 บ้านเจริญทรัพย์

9) การเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า มีพื้นที่ทั้งสิ้น 427 ไร่ มีสาเหตุจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกด้วยการแผ้วถางบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อเตรียมสำหรับปลูกพืชเศรษฐกิจ

โดยเฉพาะยางพาราและปาล์มน้ำมัน พบมากที่สุดที่หมู่ที่ 4 บ้านทะเลทรัพย์ หมู่ที่ 8 บ้านวังทอง และหมู่ที่ 5 บ้านปากบ่อ

4.6 แบบจำลองการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

เมื่อพิจารณาจากลักษณะการกระจายพื้นที่เพาะปลูกของพืชแต่ละประเภท พบว่ามีลักษณะเป็นรูปวงแหวน (แถบ) โดยที่แต่ละช่วงเวลามีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งจำนวนเขตการใช้ที่ดิน ขอบเขตพื้นที่ของการใช้ที่ดิน รวมถึงระยะห่างจากชุมชน ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูก มีการปลูกพืชใหม่ทดแทนพืชเดิมหรือการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจเข้าไปแทนที่ประเภทอื่นๆ ทำให้เขตการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา รายละเอียดของแบบจำลองการใช้ที่ดิน มีดังต่อไปนี้

4.6.1 แบบจำลองการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2527

ในปี พ.ศ. 2527 เขตการใช้ที่ดินสามารถจำแนกออกเป็น 4 เขต ตามระยะห่างจากชุมชน (รูป 4.6) แต่ละเขตมีรายละเอียดดังนี้

1) เขตสวนมะพร้าวและสวนไม้ผล เป็นเขตที่อยู่ใกล้กับชุมชนหรือที่อยู่อาศัยมากที่สุด พืชที่ปลูกในเขตนี้มากที่สุด คือ มะพร้าว ซึ่งเป็นพืชดั้งเดิมของตำบลทะเลทรัพย์ นอกจากนี้ ยังเป็นเขตที่มีการปลูกไม้ผล โดยเฉพาะทุเรียน และพืชอื่นๆ เช่น ลองกอง เงาะ ส้ม เป็นต้น ไม้ผลดังกล่าวเกษตรกรปลูกไว้ในสวนใกล้บ้านเพื่อสะดวกต่อการบำรุงรักษาซึ่งมีหลายขั้นตอน เขตนี้ถือเป็นเขตที่มีการใช้ที่ดินเข้มข้นที่สุด และอยู่ห่างจากชุมชนและถนนประมาณ 0-2 กิโลเมตร

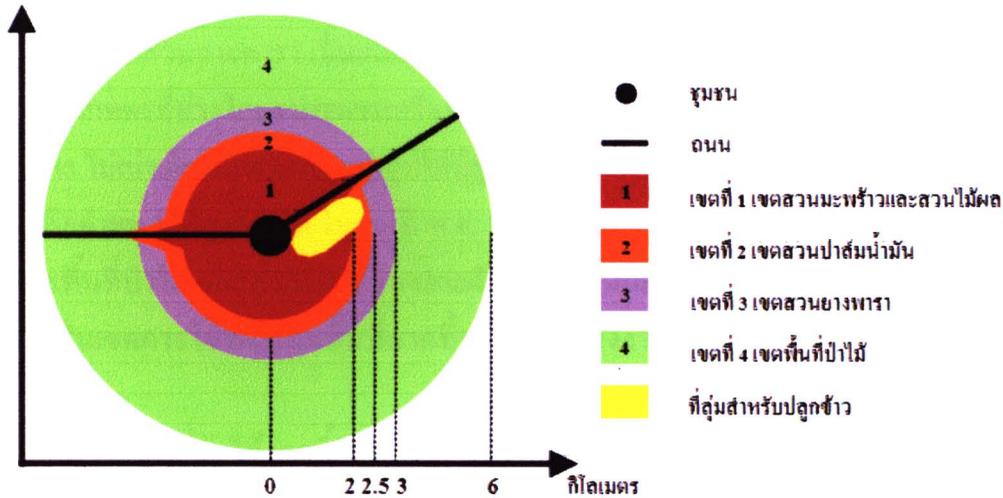
2) เขตสวนปาล์มน้ำมัน เป็นเขตที่อยู่ถัดออกมาจากเขตแรก โดยอยู่ห่างไกลจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยมากขึ้น เนื่องจากปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกแบบขยาย ใช้พื้นที่ในการปลูกมาก และปลูกในพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบหรือไม่ลาดชันมากเกินไป สวนที่พบในช่วงนี้มักสวนเป็นสวนรายใหญ่ เขตนี้อยู่ห่างจากชุมชนออกไปประมาณ 2-2.5 กิโลเมตร

3) เขตสวนยางพารา เป็นเขตที่อยู่ถัดออกมาจากเขตสองแรก โดยอยู่ห่างไกลจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยมากขึ้น เนื่องจากยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกแบบขยาย ใช้พื้นที่ในการปลูกมาก ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เชิงเขาหรือไหล่เขา ถือเป็นเขตที่มีการใช้ที่ดินเข้มข้นน้อยกว่าสองเขตแรก เนื่องจากใช้แรงงาน และเงินทุนน้อยกว่า อีกทั้ง ผลผลิตยังสามารถแปรรูปได้และมีมูลค่าสูงจึงสามารถทดแทนค่าขนส่งที่เพิ่มขึ้นได้ เขตนี้อยู่ห่างจากชุมชนออกไปประมาณ 2.5-3 กิโลเมตร

4) เขตพื้นที่ป่าไม้ เป็นเขตที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนและที่อยู่อาศัยมากที่สุด สภาพพื้นที่เป็นป่าเขาที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีการสงวนไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

เขตนี้ อยู่ห่างไกลจากชุมชนประมาณ 3-6 กิโลเมตร ขึ้นไป และเป็นเขตที่มีพื้นที่มากที่สุด

นอกเหนือจากเขตการใช้ที่ดินทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวมาข้างต้น ตำบลทะเลทรัพย์ยังมีพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์แต่มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด เกษตรกรจึงได้สงวนพื้นที่ดังกล่าวไว้สำหรับการปลูกข้าว เพื่อการบริโภคและจำหน่ายบางส่วน พื้นที่นี้อยู่ห่างจากชุมชน ประมาณ 0.5-2 กิโลเมตร

รูป 4.6 แบบจำลองการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ปี พ.ศ. 2527

4.6.2 แบบจำลองการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2538

ในปี พ.ศ. 2538 รูปแบบทางพื้นที่ของกิจกรรมการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีพืชเศรษฐกิจที่ขยายตัวมากขึ้น ทั้งปาล์ม น้ำมัน และยางพารา ทำให้ขอบเขตการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงไป (รูป 4.7) ดังนี้

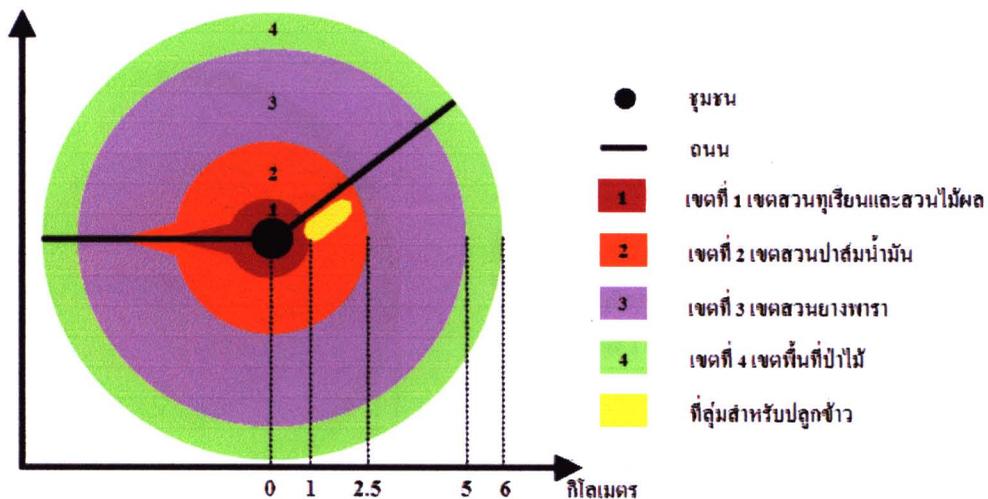
1) เขตสวนทุเรียนและสวนไม้ผล เป็นเขตที่ติดกับชุมชนและที่อยู่อาศัย พืชหลักที่ปลูกยังคงทุเรียนเช่นเดิม แต่บางรายมีการปลูกไม้ผลอื่นๆ ด้วย เช่น ลองกอง มังคุด เป็นต้น เป็นเขตที่มีการใช้ที่ดินเข้มข้นมากที่สุด มีการใช้ปัจจัยการผลิตมาก โดยเฉพาะ แรงงานและเงินทุน มีการดูแลรักษาที่เข้มข้นหลายขั้นตอน จึงเป็นเหตุผลให้สวนทุเรียนและสวนไม้ผลอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยเพื่อสะดวกต่อการบำรุงรักษา โดยอยู่ห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 0-1 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังเป็นเขตที่มีสวนมะพร้าวอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าวที่เหลือจากเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ อย่างไรก็ตาม พบว่าเขตนี้มีพื้นที่ลดลง มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะปาล์ม น้ำมัน

2) เขตสวนปาล์มน้ำมัน เป็นเขตการใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมากจาก ปี พ.ศ. 2527 อยู่ถัดออกมาจากเขตการใช้ที่ดินแรกและอยู่ไม่ไกลจากถนน เนื่องจากผลผลิตปาล์มน้ำมันมีน้ำหนักมากขนส่งยากลำบากและต้องส่งเข้าสู่โรงงานภายใน 24 ชั่วโมง เขตนี้จึงอยู่ห่างจากชุมชนและถนน ประมาณ 1-2.5 กิโลเมตร เขตนี้มีการขยายตัวเข้าไปแทนที่สวนมะพร้าวและสวนไม้ผลเดิม ทำให้เขตการใช้ที่ดินแรกมีพื้นที่ลดลงดังที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันจะไม่ขยายพื้นที่ออกไปทดแทนสวนยางพาราเนื่องจาก ยางพารายังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอยู่

3) เขตสวนยางพารา เป็นเขตการใช้ที่ดินที่อยู่ถัดออกมาจากสองเขตแรก และเป็นเขตกิจกรรมการเกษตรที่ห่างไกลจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตยางพาราขนส่งได้ง่าย ไม่เน่าเสียและสามารถแปรรูปให้มีมูลค่าสูงขึ้น จึงสามารถขนส่งในระยะทางค่อนข้างไกลและเสียค่าขนส่งที่สูงกว่าได้ ในช่วงปี พ.ศ. 2538 มีการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะพื้นที่ป่าไม้ และส่วนบางส่วนขยายตัวไปยังสวนมะพร้าวและสวนไม้ผลเดิม เขตสวนยางพาราเป็นเขตการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุด ระยะห่างจากชุมชนของเขตนี้ประมาณ 2.5-5 กิโลเมตร

4) เขตพื้นที่ป่าไม้ เขตนี้ยังคงเป็นการใช้ที่ดินที่อยู่ชั้นนอกสุดเช่นเดียวกับ ปี พ.ศ. 2527 แต่มีพื้นที่ลดลงอย่างมาก เนื่องจากมีการขยายพื้นที่ของการปลูกยางพาราเข้ามา เขตนี้อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 5-6 กิโลเมตร

นอกจาก 4 เขตการใช้ที่ดินดังที่กล่าวมา ยังมีพื้นที่ราบลุ่มส่วนหนึ่งที่เกษตรกรใช้ในการปลูกข้าว แต่พบว่าพื้นที่นี้เริ่มลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจหลัก โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน พื้นที่นาข้าวจึงเริ่มถูกปรับสภาพด้วยการขุดร่องและปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้น

รูป 4.7 แบบจำลองการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ปี พ.ศ. 2538

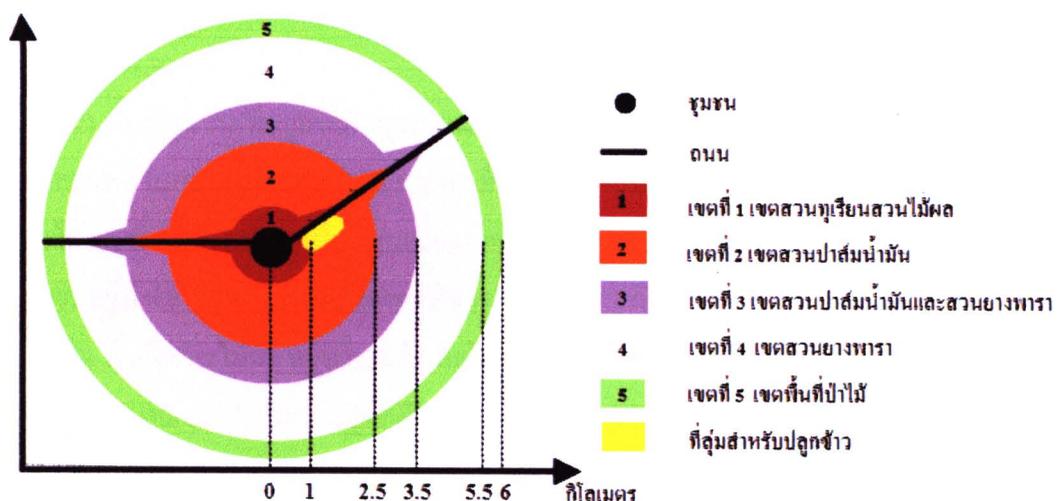
4.6.3 แบบจำลองการใช้ที่ดิน ปี พ.ศ. 2549

แบบจำลองการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ปี พ.ศ. 2549 ประกอบไปด้วยโซนการใช้ที่ดิน 5 เขต (รูป 4.8) มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตสวนทุเรียนและสวนไม้ผล มีทุเรียนเป็นพืชหลัก ส่วนไม้ผลอื่นๆ ได้แก่ ลองกอง มังคุด เงาะ และส้ม เขตนี้ยู่ติดกับชุมชนหรือที่อยู่อาศัยและถนนมากที่สุด เนื่องจากปัจจัยเดิม คือ ความสะดวกในการดูแลรักษา อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ลักษณะทำเลที่ตั้งยังคงเหมือนเดิม แต่มีความเข้มในการผลิตเพิ่มขึ้นกว่าช่วงเวลาก่อนหน้านี้ มีการจ้างแรงงานมากขึ้นเนื่องจากแรงงานภายในครอบครัวไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีการลงทุนเพิ่มขึ้นด้านระบบการจัดการน้ำ เช่นเดียวกับ เงินลงทุนค่าปุ๋ยเคมีและค่าสารเคมีที่สูงมากเช่นกัน หากเกษตรกรยังประสบปัญหาเรื่องเงินลงทุนและปัญหาการตลาด อาจส่งผลให้พื้นที่เหล่านี้ถูกปรับเปลี่ยน ไปเป็นพืชชนิดอื่นได้ เขตนี้อยู่ห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 0-1 กิโลเมตร

2) เขตสวนปาล์มน้ำมัน เป็นเขตที่อยู่ถัดออกมาจากเขตทำสวนทุเรียนและสวนไม้ผล อยู่ห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 1-2.5 กิโลเมตร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบที่ตั้งยังคงเป็นถนนเหมือนเดิม เพราะผลผลิตปาล์มน้ำมันต้องขนส่งไปยังโรงงานภายใน 24 ชั่วโมง อีกทั้งขนาดของผลผลิตที่ใหญ่ทำให้ขนส่งยากลำบากกว่าผลผลิตประเภทอื่นๆ ตั้งแต่ช่วงหลังเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์เป็นต้นมา ปาล์มน้ำมันมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

3) เขตสวนปาล์มน้ำมันและสวนยางพารา เป็นเขตที่อยู่ถัดจากเขตสวนปาล์มน้ำมัน มีระยะห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 2.5-3.5 กิโลเมตร ในเขตนี้ที่มีทั้งการปลูกปาล์มน้ำมันและยางพารา โดยเป็นผลจากการขยายตัวของพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลาดชันไม่มากนักและอยู่ใกล้กับถนน นอกจากนี้ ยังคงมีสวนยางพาราปะปนอยู่ในเขตนี้ด้วย

รูป 4.8 แบบจำลองการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ปี พ.ศ. 2549

4) เขตสวนยางพารา ในปี พ.ศ. 2549 เขตปลูกยางพารายังคงเป็นกิจกรรมการเกษตรที่อยู่ชั้นนอกสุด มีระยะห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 3.5-5.5 กิโลเมตร ทั้งนี้พบว่าการขยายตัวของสวนยางพาราในเขตพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้เขตพื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว โดยมีสาเหตุสำคัญจากแรงจูงใจด้านราคาผลผลิต

5) เขตพื้นที่ป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2549 เป็นเขตพื้นที่ชายขอบที่อยู่ห่างไกลที่สุด มีระยะห่างจากชุมชนหรือที่อยู่อาศัยประมาณ 5.5-6 กิโลเมตร ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวของสวนยางพาราในเขตพื้นที่ป่าไม้ทำให้มีพื้นที่ป่าหลงเหลือไม่มากนัก มีการอนุรักษ์ไว้เป็นป่าอนุรักษ์ และป่าชุมชน

สำหรับนาข้าวยังคงมีพื้นที่ส่วนหนึ่งที่เกษตรกรสงวนไว้เพื่อทำนา อยู่ในเป็นบริเวณที่ราบลุ่มใกล้กับที่อยู่อาศัย พื้นที่นาข้าวยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องจากการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจหลัก โดยเฉพาะ ปาล์มน้ำมัน ทำให้ในช่วงนี้พื้นที่นาข้าวลดลงกว่าช่วงปี พ.ศ. 2527 และ พ.ศ. 2538

4.6.4 รูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรตามลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลทะเลทรัพย์ประกอบไปด้วยพื้นที่ที่ราบเรียบ ไปจนถึงพื้นที่ภูเขาสูงชัน และมีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 0-240 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ลักษณะดังกล่าวทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของลักษณะภูมิประเทศ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสร้างภาพตัดขวางภูมิประเทศของพื้นที่ตัวอย่างจากบริเวณที่ราบไปยังพื้นที่ภูเขา และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลการใช้ที่ดินในปัจจุบันพบว่า ลักษณะการใช้ที่ดินมีการกระจายไปตามสภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ดังนี้ (รูป 4.9)

1) พื้นที่นาข้าว อยู่บริเวณตะวันออกสุดของตำบลซึ่งลักษณะเป็นที่ราบที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 0-5 เมตร อยู่ห่างจากชุมชน/ที่อยู่อาศัยประมาณ 1 กิโลเมตร เขตนาข้าวนี้มีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดและมีขอบเขตความยาวตามภาพตัดขวางประมาณ 1 กิโลเมตร จากจุดเริ่มต้น (รูป 4.9)

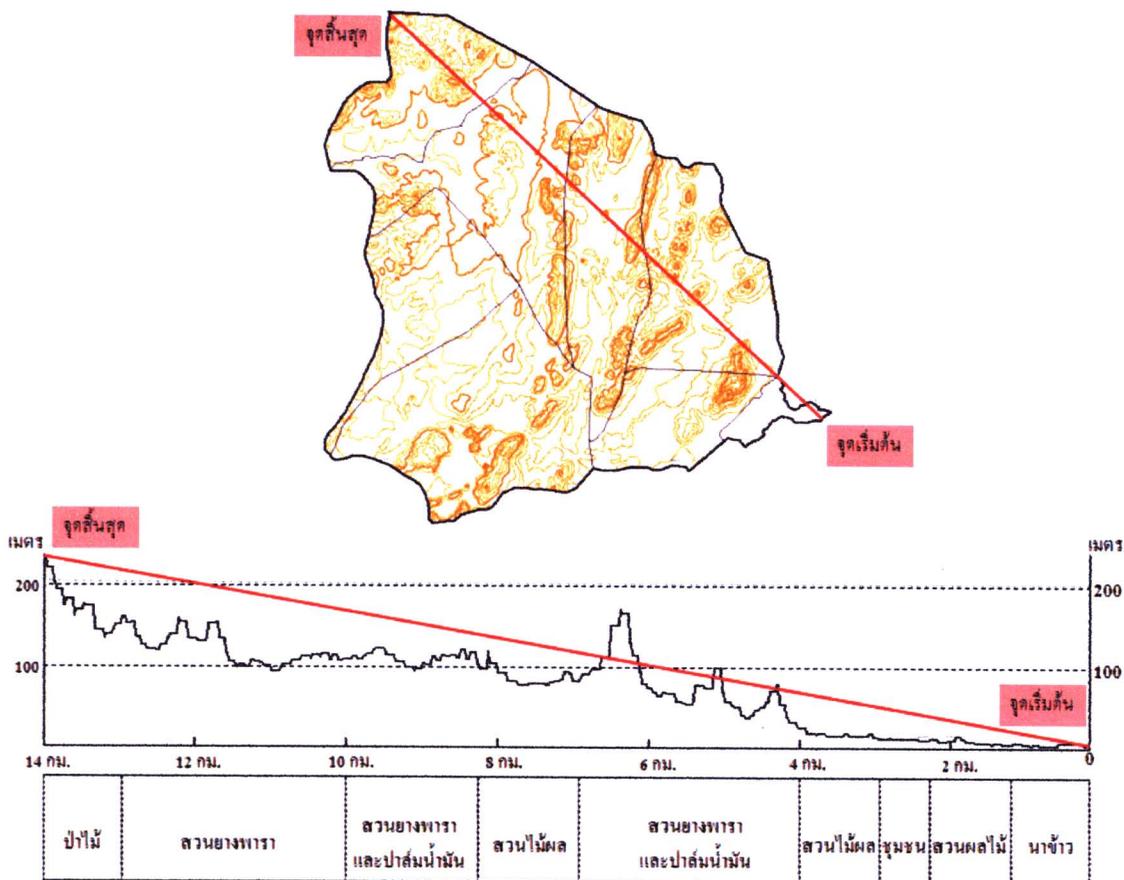
2) พื้นที่ชุมชน/ที่อยู่อาศัย อยู่บริเวณพื้นที่ราบด้านตะวันออกของตำบล ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 10-15 เมตร มีขอบเขตพื้นที่ค่อนข้างแคบ และล้อมรอบด้วยพื้นที่ทำสวนไม้ผล พื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้กันเนื่องจากทำให้สะดวกต่อการดูแลรักษาสวนไม้ผลของตน ทั้งนี้ชุมชนอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของภาพตัดขวางประมาณ 3 กิโลเมตร

3) พื้นที่สวนไม้ผล อยู่บริเวณที่ราบด้านตะวันออกของตำบล มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 5-25 เมตร อยู่ติดกับพื้นที่ชุมชน/ที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ ยังพบในบริเวณที่ราบระหว่างภูเขาตอนกลางของตำบลซึ่งไม่สูงชันมากนัก มีระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 80-90 เมตร ตั้งอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของภาพตัดขวาง 7-8 กิโลเมตร

4) พื้นที่สวนยางพาราและป่าลุ่มน้ำมัน พบในบริเวณที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาและพื้นที่ภูเขา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 40-150 เมตร และอยู่ถัดจากพื้นที่สวนไม้ผล พื้นที่ดังกล่าวปรากฏอยู่ในสองบริเวณของภาพตัดขวาง บริเวณแรกอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้น 4-7 กิโลเมตร อีกบริเวณหนึ่งอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นประมาณ 8-10 กิโลเมตร

5) พื้นที่สวนยางพารา พบในพื้นที่เชิงเขาและเขตภูเขาทางตอนบนของตำบล มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 100-150 เมตร พื้นที่ดังกล่าวมักเป็นที่ที่มีความลาดชันสูง ซึ่งไม่เหมาะแก่การทำสวนไม้ผลและสวนป่าลุ่มน้ำมัน เกษตรกรจึงนิยมใช้เพื่อทำสวนยางพารา พื้นที่นี้อยู่ห่างจากจุดเริ่มต้นของภาพตัดขวางประมาณ 10-13 กิโลเมตร

6) พื้นที่ป่าไม้ อยู่พื้นที่ภูเขาทางตอนบนของตำบล มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 150-240 เมตร พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่สูงที่สุดของตำบลและมีความลาดชันมากที่สุด ไม่เหมาะแก่การทำเกษตร ปรากฏอยู่ห่างจากจุดเริ่มต้น 13-14 กิโลเมตร และถือเป็นจุดสิ้นสุดของภาพตัดขวาง

รูป 4.9 ภาพตัดขวางลักษณะภูมิประเทศและการใช้ที่ดิน

4.7 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและแนวโน้มการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลลักษณะการใช้ที่ดินตั้งแต่ช่วงก่อนประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์มาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการผลิตทางการเกษตรหลักของตำบลทะเลทรัพย์ คือ “การปลูกพืชยืนต้น” หรือที่เกษตรกรทั่วไปเรียกว่า “การทำสวน” ไม่ว่าจะเป็น สวนมะพร้าว สวนไม้ผล สวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน ซึ่งล้วนเป็นการผลิตในลักษณะของ “การทำเกษตรเพื่อการค้า” เป็นหลัก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการผลิตทางการเกษตรหลักของตำบลทะเลทรัพย์ เป็นแบบ “การปลูกพืชยืนต้นเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า” อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการปลูกพืชเศรษฐกิจแต่ละชนิด ในแต่ละช่วงเวลา จะพบว่ามิลักษณะบางประการที่แตกต่างกัน เช่น ความหลากหลายในการผลิต การจัดการฟาร์ม ปัจจัยในการผลิต ลักษณะทำเลที่ตั้งของกิจกรรมการเกษตร เป็นต้น รายละเอียดของรูปแบบและความเข้มของการผลิตของแต่ละช่วงเวลา มีดังนี้

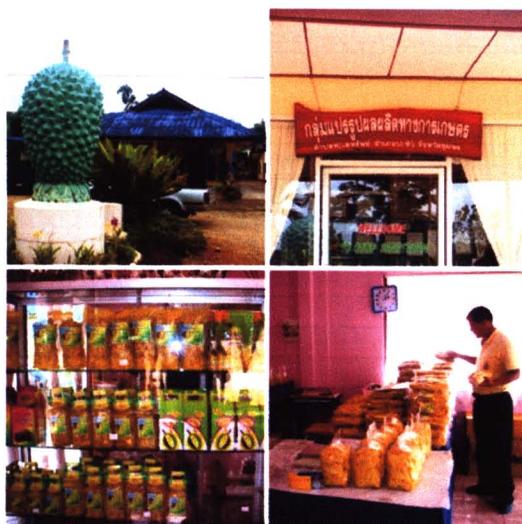
ช่วงก่อนเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์นั้น การผลิตทางการเกษตรในตำบลทะเลทรัพย์ ถือได้ว่าค่อนข้างมีความหลากหลาย กล่าวคือ มีทั้งการผลิตแบบกึ่งยังชีพกึ่งการค้าและการผลิตเพื่อการค้า ในส่วนของการผลิตแบบกึ่งยังชีพกึ่งการค้า นั้นพบเป็นสัดส่วนไม่มากนัก โดยมีพืชที่ปลูก คือ ข้าว และพืชผักสวนครัว ผลผลิตที่ได้เหลือจากการบริโภคจะถูกจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ของครัวเรือน ส่วนการผลิตเพื่อการค้า เป็นการปลูกพืชสวนหรือพืชยืนต้นเป็นหลัก พืชเศรษฐกิจที่ปลูกมากที่สุด ได้แก่ มะพร้าว ซึ่งเป็นพืชดั้งเดิม มักปลูกไว้ในละแวกใกล้บ้าน การทำสวนมะพร้าวถือว่าพึ่งพาปัจจัยการผลิตไม่มาก สามารถปลูกได้โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยบำรุงและไม่ต้องใช้การดูแลรักษามากนัก ส่วนแรงงานที่ใช้มีเพียงแค่แรงงานรับจ้างในเกี่ยวเกี่ยวผลผลิตเท่านั้น แตกต่างจากการทำสวนกาแฟ ที่ต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมาก และอาศัยปุ๋ยและสารเคมีในการผลิตมากกว่า

ทุเรียนเป็นพืชสวนที่เกษตรกรนิยมปลูกมาตั้งแต่ช่วงก่อนประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ โดยมีการทำสวนทุเรียนมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2500 ในอดีตพันธุ์ทุเรียนที่ปลูกจะมีความหลากหลายมาก เช่น ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง หรือที่เกษตรกรเรียกว่า ทุเรียนบ้าน พันธุ์อื่นๆ ได้แก่ กบ ชะนี ก้านยาว ชมพูศรี และกระดุมทอง ส่วนพันธุ์หมอนทองยังไม่ได้ได้รับความนิยมมากนักในช่วงแรก สวนทุเรียนในช่วงเริ่มแรกนี้มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตน้อยกว่าในปัจจุบัน ทั้งด้านแรงงาน และเงินทุน นอกจากนี้ ยังมีการปลูกปะปนร่วมกับพืชสวนชนิดอื่นๆ ส่วนการจัดการสวนแบบทันสมัยนั้น พบเฉพาะในสวนทุเรียนรายใหญ่ ได้แก่ สวนเกษตรสิน สวนทวีทรัพย์ และสวนเกษตรทรัพย์ ซึ่งมีการปลูกแบบเป็นแถวเป็นแนว มีการวางระบบการให้น้ำ หลังจากประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ การทำสวนทุเรียนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

หลังเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ การผลิตทางการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายประการ เช่น ชนิดของพืชเศรษฐกิจหลัก ความเข้มในการผลิต ระบบตลาด

เป็นต้น หลังจากพืชผลการเกษตรเดิมได้รับความเสียหายจากพายุไต้ฝุ่นเกย์ เกษตรกรส่วนใหญ่ ได้เปลี่ยนมาสู่การผลิตพืชสวนเพื่อการค้าเชิงเดี่ยวมากขึ้น โดยมีพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ยางพารา และ ปาล์มน้ำมัน ส่วนสวนทุเรียนยังคงมีการปลูกอยู่แต่มีสัดส่วนน้อยกว่าสองประเภทแรก เมื่อมีการปลูกและลงทุนใหม่ เกษตรกรต่างมีความคาดหวังถึงผลตอบแทนจากพืชเศรษฐกิจที่ตนเองเลือก มีการคัดเลือกพันธุ์ที่ดี มีการใช้ปุ๋ยบำรุงดินมากขึ้น รวมทั้งมีการลงทุนเพื่อการจัดการน้ำในสวน เช่น การขุดสระน้ำ ระบบสปริงเกอร์ เป็นต้น ดังนั้นต้นทุนการผลิตจึงสูงขึ้นกว่าเดิม

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเห็นได้ชัดในเกษตรกรที่ทำสวนทุเรียน เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพันธุ์ทุเรียนที่ใช้ปลูก พบว่า หลังพายุไต้ฝุ่นเกย์ เกษตรกรที่ทำสวนทุเรียนได้เปลี่ยนจากทุเรียนพันธุ์เดิมเป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ซึ่งตลาดมีความต้องการและมีราคาผลผลิตสูงกว่าพันธุ์อื่นๆ การปลูกทุเรียนในช่วงนี้ ได้ปลูกแบบสวนสมัยใหม่เหมือนกับสวนขนาดใหญ่ มีการปลูกเป็นแถวเป็นแนว มีการวางระบบสปริงเกอร์เพื่อควบคุมการให้น้ำ นอกจากนี้ ยังมีการปรับตัวในการผลิตด้วยการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ทุเรียนทอด ทุเรียนกวน ฯลฯ ส่งไปขายต่างจังหวัด และเป็นสินค้า OTOP ของตำบลทะเลทรัพย์ด้วย (รูป 4.10)

รูป 4.10 การรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ในส่วนของปัจจัยการผลิตด้านแรงงาน พบว่า ได้มีความสำคัญมากขึ้นในกิจกรรมการผลิตหลายๆ ประเภท จากเดิมที่เคยอาศัยแรงงานภายในครอบครัวหรือมีการจ้างเพียงครั้งคราว ได้เปลี่ยนแปลงเป็นแรงงานจ้างประจำมากขึ้น โดยเฉพาะสวนขนาดใหญ่ ดังนั้นความต้องการแรงงานจึงเพิ่มขึ้น จึงมีการนำเอาแรงงานต่างชาติมาทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานสัญชาติพม่า และสัญชาติลาว ในขณะเดียวกัน แรงงานคนไทยเริ่มลดน้อยลง สถานการณ์ดังกล่าว

ทำให้ค่าแรงขั้นต่ำสูงขึ้นกว่า 200 บาทต่อวัน อย่างไรก็ตาม สวนแต่ละแห่งจะมีรายละเอียดของการรับจ้างที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับชนิดพืชที่ปลูกและลักษณะของงานที่ทำ พืชที่ประสบกับปัญหาขาดแรงงานมาก ได้แก่ สวนทุเรียนและสวนไม้ผล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานที่มีความชำนาญ และอาศัยแรงงานค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับการทำสวนกาแฟที่ต้องใช้แรงงานในการเก็บเกี่ยวจำนวนมาก จึงต้องมีการใช้แรงงานที่จากต่างถิ่น โดยเฉพาะจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

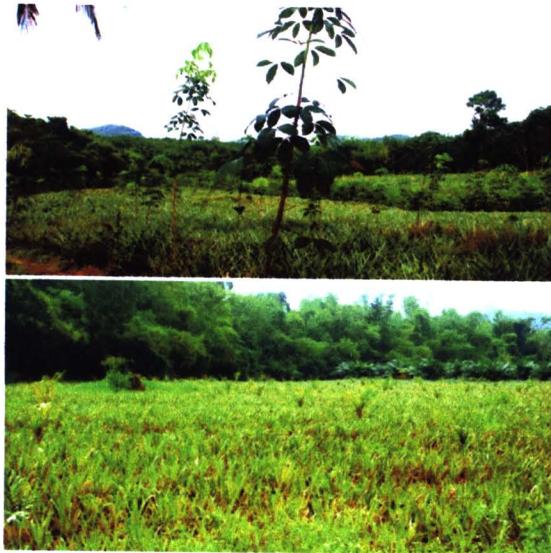
ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเป็นอีกปัจจัยเข้าทางการเกษตรที่มีการใช้กันอย่างเข้มข้นขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ผลผลิตมีราคาสูง เกษตรกรจะเร่งบำรุงดินโดยคาดหวังให้ได้ผลผลิตต่อไร่ที่สูงขึ้น โดยเฉพาะสวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน ส่วนสารเคมีทางการเกษตรนั้น จะใช้เข้มข้นในกลุ่มของชาวสวนทุเรียนและสวนไม้ผลเพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืชและรักษาโรคพืช จากความต้องการปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรดังกล่าว ทำให้มีกิจกรรมร้านค้าขายวัสดุ อุปกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนถนนสายท่าชะ-ปะทิว ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ผ่านตำบลทะเลทรัพย์ เกษตรกรสามารถซื้อหาได้อย่างสะดวก ในขณะที่เดียวกัน เกษตรกรสามารถไปซื้อได้จากตัวอำเภอท่าชะซึ่งมีตลาดขนาดใหญ่และตั้งอยู่ไม่ไกลจากตำบลทะเลทรัพย์มากนัก

โครงสร้างด้านการตลาดทางการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงคู่ขนานกับกิจกรรมการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เมื่อพื้นที่ตำบลทะเลทรัพย์ รวมทั้งตำบลอื่นๆ ในอำเภอปะทิวและอำเภอท่าชะ กลายเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยเฉพาะยางพารา และปาล์มน้ำมัน มีการตั้งโรงงานแปรรูปผลผลิตในบริเวณอำเภอปะทิวและอำเภอท่าชะเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีจุดรับซื้อผลผลิตที่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้สะดวกขึ้น โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน ที่มีลานปาล์มตั้งอยู่หลายแห่ง ในส่วนของโรงงานแปรรูปสับปะรดและผลไม้ เป็นกิจกรรมที่เข้ามามีบทบาทสำคัญเช่นกัน เกษตรกรเป็นจำนวนมากปลูกสับปะรดเป็นพืชแซมในช่วงที่พืชหลักยังมีอายุน้อยอยู่ โดยปลูกระหว่างแถวของพืชหลัก เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งแก่เกษตรกร (รูป 4.11)

เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรข้างต้น เห็นได้ว่า การเกษตรในตำบลทะเลทรัพย์ยังคงเน้นการผลิตเพื่อการค้าเช่นเดิม แต่มีการเพิ่มความเข้มของการผลิตมากขึ้น มีการคัดเลือกพันธุ์พืชที่มีคุณภาพ มีการใช้ปุ๋ยบำรุงเพิ่มมากขึ้น และอาศัยแรงงานรับจ้างมากขึ้น การปรับตัวดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการผลผลิตที่มากขึ้น รวมทั้งความต้องการผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นการเพิ่มต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรต้องนำเอาเงินรายได้ไปใช้ในการซื้อหาปัจจัยการผลิตค่อนข้างมาก และในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูกหลังพายุไต้ฝุ่นเกย์มาถึงปัจจุบัน พบว่ามีลักษณะของการผลิตแบบเน้นเฉพาะมากขึ้น โดยเน้นพืชเศรษฐกิจหลักสองประเภท ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งมีพื้นที่ปลูกรวมกันถึงร้อยละ 61 ของพื้นที่ทั้งตำบล

จากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ตั้งแต่ช่วงก่อนพายุไต้ฝุ่น
เกย์มาถึงปัจจุบัน แนวโน้มของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ มะพร้าว
ทุเรียน/ไม้ผล ยางพารา และปาล์มน้ำมัน มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) มะพร้าว เป็นพืชที่เคยเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของตำบลทะเลทรัพย์ตั้งแต่ช่วงก่อน
เหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ ปี พ.ศ. 2532 แต่หลังจากได้รับความเสียหายอย่างหนักจากเหตุการณ์
ดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ปลูกมะพร้าวทดแทนสวนเดิม แต่กลับตัดสินใจเปลี่ยนไปปลูก
พืชชนิดอื่นที่ให้ผลผลิตเร็วกว่าและให้ผลตอบแทนสูงกว่า ได้แก่ ปาล์มน้ำมันและยางพารา
นอกจากนี้ สวนมะพร้าวที่เหลืออยู่ในปัจจุบันยังถูกตัดโค่นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (รูป 4.12) คาดว่ามะพร้าว
จะไม่ได้เป็นพืชเศรษฐกิจหลักอีกต่อไป

รูป 4.11 การปลูกสับปะรดแซมในแปลงปลูกพืชหลัก

รูป 4.12 การเปลี่ยนจากสวนมะพร้าวเป็นสวนยางพาราและสับปะรด

2) ทูเรียนและไม้ผล เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มมากขึ้นหลังจากประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2549 พบว่ามีการขยายตัวในอัตราที่ช้าลง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2538 มีพื้นที่ปลูก 7,025 ไร่ และในปี พ.ศ. 2549 มีพื้นที่ปลูก 8,408 ไร่ แนวโน้มของการทำสวนทุเรียนและสวนไม้ผลในตำบลทะเลทรัพย์ค่อนข้างคงตัว สวนที่ยังดำรงอยู่ได้มักเป็นสวนรายใหญ่ ซึ่งมีเงินทุนในการผลิตที่มากกว่า สามารถหมุนเวียนเงินทุนสำหรับจัดหาปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชและสารเคมี การจ้างแรงงาน ระบบการจัดการน้ำ เป็นต้น (รูป 4.13) หากในอนาคตมีปัญหาค่าการตลาด ปัญหาโรคพืช ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่าปัจจัยการผลิตสูงขึ้นเรื่อยๆ และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจจากพืชชนิดอื่น อาจทำให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นแทน

รูป 4.13 สภาพสวนทุเรียนในตำบลทะเลทรัพย์

3) ยางพารา เป็นพืชที่มีการปลูกมาตั้งแต่ช่วงก่อนพายุไต้ฝุ่นเกย์ โดยมีพื้นที่ปลูกในปี พ.ศ. 2527 ทั้งสิ้น 6,175 ไร่ และหลังจากประสบภัย พื้นที่ปลูกยางพาราได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 13,414 ไร่ และ 15,851 ไร่ ในปี 2549 (รูป 4.14) โดยมีเหตุปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ราคาผลผลิตค่อนข้างสูง สามารถปลูกได้ในหลายๆ สภาพพื้นที่ อีกทั้งยังสามารถขยายผลผลิตได้สะดวกเนื่องจากมีแหล่งรับซื้ออยู่ไม่ไกลมากนัก ในอนาคตคาดว่าจะยังมีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงจูงใจด้านราคาผลผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากปริมาณความต้องการยางพาราในตลาดโลกที่สูงขึ้น ปัจจัยดังกล่าวเป็นแรงจูงใจที่สำคัญให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกยางพารามากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่ามีเกษตรกรบางรายได้เริ่มมีการลงทุนสร้างระบบการจ่ายน้ำภายในสวนยางพารา และบำรุงรักษาดินยางพาราด้วยการเพิ่มปุ๋ยเคมีเป็นองค์ประกอบเพื่อให้มีผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น

4) ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะหลังจากประสบภัยพายุไต้ฝุ่นเกย์ ได้มีเกษตรกรเลือกปลูกปาล์มน้ำมันเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2527 มีพื้นที่ปลูกเพียง 2,646 ไร่ ในปี พ.ศ. 2538 ได้เพิ่มพื้นที่เป็น 9,640 ไร่ และในปี พ.ศ. 2549 เพิ่มเป็น 15,746 ไร่ และถือเป็นพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากเป็นอันดับสองรองจากยางพารา และคาดว่าเกษตรกรจะปลูกปาล์มน้ำมันมากขึ้น (รูป 4.15) โดยมีปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน เช่น การส่งเสริมของรัฐ แรงจูงใจด้านราคา การมีแหล่งตลาดรับซื้อที่แน่นอน การขยายตัวของการผลิตไบโอดีเซล เป็นต้น

รูป 4.14 สภาพสวนยางพาราในตำบลทะเลทรัพย์

รูป 4.15 สวนปาล์มน้ำมันปลูกใหม่ในตำบลทะเลทรัพย์

จากการสอบถามเกษตรกรในตำบลทะเลทรัพย์จำนวน 111 ราย เกี่ยวกับแนวโน้มการใช้ที่ดินของตำบลทะเลทรัพย์ โดยสอบถามในสองประเด็น ประเด็นแรก ให้เลือกพืชหนึ่งชนิดที่เกษตรกรคิดว่ากำลังลดความสำคัญลงมากที่สุด พบว่า พืชที่เกษตรกรเลือกตอบมากที่สุด ได้แก่ กาแฟ มะพร้าว และทุเรียน (ตาราง 4.11) ในประเด็นที่สอง ให้เลือกพืชหนึ่งชนิดที่เกษตรกรต้องการปลูกมากที่สุดในอนาคต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เลือก ยางพารา มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน และกาแฟ (ตาราง 4.12)

ตาราง 4.11 พืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรคิดว่ากำลังลดความสำคัญลง

ชนิดพืช	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กาแฟ	53	47.75
มะพร้าว	37	33.33
ทุเรียน	21	18.92
รวม	111	100.00

ตาราง 4.12 พืชที่เกษตรกรต้องการปลูกมากที่สุด

ชนิดพืช	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ยางพารา	70	63.06
ปาล์มน้ำมัน	27	24.32
ทุเรียน	8	7.21
กาแฟ	6	5.41
รวม	111	100.00

จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและทัศนคติของเกษตรกรต่อแนวโน้มการทำเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ จะเห็นได้ว่าแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินค่อนข้างชัดเจนว่า เกษตรกรนิยมปลูกพืชขึ้นดินเพื่อการค้ำมากขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะมีลักษณะของการผลิตพืชแบบเน้นเฉพาะอย่าง โดยพืชเดิมที่เคยเป็นพืชเศรษฐกิจหลักอย่างมะพร้าว ได้หมดความสำคัญเชิงเศรษฐกิจ หลังจากเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ มีพืชเศรษฐกิจที่เข้ามาแทนที่ ได้แก่ ปาล์มน้ำมันและยางพารา ในขณะที่สวนทุเรียนและสวนไม้ผล นับว่าอยู่ในช่วงที่ค่อนข้างทรงตัว หากในอนาคตเกษตรกรประสบปัญหาด้านการผลิตและการตลาด เป็นไปได้ว่าพื้นที่สวนทุเรียนและสวนไม้ผลอาจจะลดน้อยลง โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีต้นทุนต่ำและไม่สามารถแบกรับภาระความเสี่ยงได้มากเหมือนสวนรายใหญ่

4.8 สรุป

ในบทนี้ได้กล่าวถึงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ การเปลี่ยนแปลงในช่วงแรกได้แก่ ช่วงปี พ.ศ. 2527-2538 และช่วงที่สองได้แก่ ช่วงปี พ.ศ. 2538-2549 ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบการใช้ที่ดินดังกล่าวทำให้เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์และแนวโน้มของการใช้ที่ดินที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจดั้งเดิมอย่างมะพร้าวได้ถูกแทนที่โดยพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่หลังเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์ ซึ่งประกอบด้วยยางพาราและปาล์มน้ำมัน อีกทั้งยังส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าการผลิตทางการเกษตรของตำบลทะเลทรัพย์ยังมีการเพิ่มความเข้มของผลิต มีการใช้เงินทุน แรงงาน และปัจจัยการผลิตต่างๆ สูงขึ้น อีกทั้งยังมีการคัดเลือกพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตต่อพื้นที่สูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่และระบบการผลิตกล่าวย่อมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการตัดสินใจส่วนบุคคลของเกษตรกร ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะกล่าวถึงในบทถัดไป